

# INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO

## PROBLEMATIKA ROMOV V OBČINI TURNIŠČE

### POGODBA

57/BI/2000-ROM

### ODGOVORNI NOSILEC

dr. Jurej Zupančič, dipl. geogr.

### AVTORJA TEKSTA

Petar Repolšek, dipl. geogr.

Danič Josipovič, dipl. geogr.

### KARTOGRAFIJA

Irena Šajko, geogr., kartograf

Meta Prizmič, dipl. geogr., kartograf

LJUBLJANA, NOVEMBER 2000

V glavnem mestu

dr. Jurej Zupančič

Direktor IGI

dr. Jurej Zupančič



## **NASLOV PROJEKTA:**

### **PROBLEMATIKA ROMOV V OBČINI TURNIŠČE**

**KLJUČNE BESEDE:** Gomilica, Turnišče, Lendava, Prekmurje, Romi, etničnost, manjšine

## **NAROČNIKA:**

OBČINA TURNIŠČE  
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR, URAD ZA PROSTORSKO PLANIRANJE

## **IZVAJALEC:**

INŠTITUT ZA GEOGRAFIJO  
TRG FRANCOSKE REVOLUCIJE 7  
1000 LJUBLJANA

## **POGODBA**

ŠT. 01/2000 – ROM

## **ODGOVORNI NOSILEC**

Dr. Jernej Zupančič, dipl. geogr.

## **AVTORJA TEKSTA**

Peter Repolusk, dipl. geogr.  
Damir Josipovič, dipl. geogr.

## **KARTOGRAFIJA**

Iztok Sajko, geogr., kartograf  
Peter Frantar, dipl. geogr., kartograf

Vodja projekta:  
Dr. Jernej Zupančič

Direktor IG:  
dr. Jernej Zupančič



*za* 

## KAZALO VSEBINE

1. UVOD.....	1
2. SPLOŠNI ORIS ROMSKEGA PREBIVALSTVA IN ŠIRŠE.....	2
2.1. Nekatere demografske in socioekonomske značilnosti romske populacije v Sloveniji in Upravni enoti Lendava.....	7
2.1.1. Spreminjanje števila Romov in problemi narodnostnega neopredeljevanja.....	8
2.1.2. Materni jezik.....	10
2.1.3. Starostna in spolna sestava .....	12
2.1.4. Migracijske značilnosti.....	13
2.1.5. Značilnosti izobrazbene sestave.....	14
2.1.6. Značilnosti zaposlitvene sestave.....	15
2.1.7. Nekateri zaključki.....	16
3. POVZETKI INTERVJUJA Z INSTITUCIJAMI NA TEMO ROMOV .....	18
3.1. Zakonodaja in pravna urejenost.....	18
3.2. Stiki med Romi in institucijami.....	18
3.3. Vzgoja in izobraževanje.....	19
3.4. Jezik.....	20
3.5. Demografija.....	21
3.6. Ocena vloge in funkcije države in občine.....	21
3.7. Medsebojni odnosi.....	22
3.8. Ocena zdravstvenega stanja romske populacije.....	23
3.9. Zaposlovanje.....	24
3.10. Delikvenca Romov.....	25
3.11. Struktura pomoči Romom.....	25
4. REZULTATI ANKETIRANJA V ROMSKEM NASELJU V GOMILICAH.....	26
4.1. Osnovne demografske značilnosti.....	26
4.2. Značilnosti zaposlovanja in viri preživetja.....	29
4.3. Etnična identiteta, jezik, vera.....	29
4.4. Gravitacija, centralna naselja, oskrba.....	30
4.5. Obiski sorodnikov in znancev, stiki z ostalimi Romi.....	31

4.6. Stiki z večinskim prebivalstvom.....	33
4.7. Mnenja Romov o romski problematiki nasploh in posebej v Gomilicah.....	36
4.8. Bivalni pogoji Romov v Gomilicah in njihove potrebe.....	37
5. PREDLOGI ZA MOŽNE UREDITVE ROMSKEGA NASELJA JUGOZAHODNO OD NASELJA GOMILICE	39
5.1. Stanje.....	39
5.2. Izhodišča pri reševanju problema.....	40
5.3. Metodologija in predlogi.....	40
5.3.1. Prvi predlog .....	41
5.3.2. Drugi predlog .....	41
5.3.3. Tretji predlog .....	42
6. UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI.....	43
7. DODATEK.....	45
7.1. Seznam kart.....	45
7.2. Seznam tabel.....	45

## 1. UVOD

Inštitut za geografijo je z Občino Turnišče (le-ta pa z Ministrstvom za okolje in prostor – Uradom za prostorsko planiranje kot sofinancerjem) sklenil pogodbo (Pogodba št. 01/2000 - ROM) o izdelavi naloge z naslovom »Problematika Romov v občini Turnišče« nosilca dr. Jerneja Zupančiča, ki je sestavni del strokovnih podlag za izdelavo občinske prostorske dokumentacije.

Namen naloge je celovito proučiti romsko problematiko v občini Turnišče in osvetliti nekatere pomembne in širši javnosti manj znane elemente romske populacije kot etnične in kulturne skupine ter z ozirom na proučeno materijo podati predloge rešitve oziroma ureditve položaja Romov v naselju na območju Peščar, ki administrativno sodi k naselju Gomilica.

Gomilica so velika vas, ki je imela po zadnjem popisu 722 prebivalcev. Leži na Markovskem Dolinskem približno na pol poti med Turniščem in Črenšovci in sicer vzhodno od glavne ceste. Romsko naselje Peščare leži tik zraven omenjene glavne ceste z vzhodne strani. Od Gomilic so Peščare oddaljene okrog pol kilometra jugozahodno, obe naselji pa sta še ločene z Jarkom - umetnim kanalom (glej karto 1).

V nalogi uporabljena metodologija se nanaša predvsem na:

- pregled virov in literature o Romih
- analizo statističnih virov
- zbiranje podatkov o samem romskem naselju
- anketiranje prebivalcev romskega naselja in intervjuvanje dela okoliških prebivalcev iz naselja Gomilica in vpletenih kmetov, katerih dele njivskih površin so Romi zasedli s svojo 'črno' gradnjo
- intervju s predstavniki institucij na lokalni in regionalni ravni
- kartiranje, popisovanje, merjenje in ocenjevanje 'zasedenih' površin na terenu, ki so bodisi onesnažene s smetmi, starim železjem, avtomobilskih lupin bodisi pozidane ali zagrajene s stavbami

# Karta 1

Merilo 1:5000

## Položaj romskega naselja Peščare pri Gomilicah



## 2. SPLOŠEN ORIS ROMSKEGA PREBIVALSTVA V SLOVENIJI IN ŠIRŠE

To poglavje zajema kratko prostorsko opredelitev Romov v Sloveniji ter njihovo etnično in jezikovno poreklo, nadalje demografsko in socio-ekonomsko analizo romske skupnosti v Prekmurju s poudarkom na Romih v upravni enoti Lendava, opredelitev mesta Romov na Markovskem Dolinskem (h katerim sodijo tudi turniški Romi) znotraj regionalnega okvira širše romske skupnosti, pravni položaj pri nas in ponekod drugod ter nekaj splošnih dejstev, ki zadevajo Rome drugod po Prekmurju oziroma Sloveniji.

Glede Romov drugod po Sloveniji (kar vključuje tudi Prekmurje) je potrebno povedati, da imamo opravka z dvema povsem različnima situacijama. V grobem namreč lahko razdelimo romsko populacijo v Sloveniji na prekmurske in ostale Rome. Razlika med njimi je več kot očitna. Ne smemo pozabiti na dejstvo, da se prekmurski Romi šele v novejšem času opredeljujejo kot Romi predvsem zaradi institucionalnega poenotenja tega prebivalstva in iz tega izhajajočih pravic (in dolžnosti). Med njimi je namreč še vedno živo lastno poimenovanje »Ciganje«, kar je posledica drugačne geneze povezane z njihovo, pogojno rečeno, naselitvijo v teh krajih. Na drugi strani imamo Rome, ki razpršeno poseljujejo široko območje med Ljubljano in Spodnjim Posavjem in jih lahko poimenujemo kot »dolenjske Rome«. Čeprav njihova poselitev zajema širše območje (npr. Bela Krajina ipd.) pa je njihovo številčno jedro vendarle na Dolenjskem.

Posebna skupina so Sinti oziroma Sinto (prim. dolenjski priimek Sintič, ki kaže na možno priseljevanje Sintov tudi na Dolenjsko, npr. območje naselja Oštrc pod Gorjanci), katere marsikdo uvršča kar k Romom. Za njih je značilno, da živijo raztreseno v posamičnih domovih skupaj navadno le ena ali dve družini. Za njih se je uveljavila oznaka »gorenjski« (tudi nemški) Cigani. Zaradi visokega odstotka modrookih Sintov, jih je Himmler razglasil za pripadnike arijske rase in jih s tem deloma zaščitil pred genocidom (Šiftar, V., 1996). Ob tem je vredno spomniti, da je Hitlerjeva nacistična ideologija med ostalim zbrisala z obličja Zemlje okrog 400.000 ljudi in to le zato, ker so bili Romi (Enciklopedija Slovenije, Romi). Sinti so na Gorenjsko prišli iz Avstrije (okolica Beljaka, Judenburga, ...), v Sloveniji pa jih najdemo tudi ponekod na Koroškem in v Celju ter celo v Prekmurju na območju Pertoče. Za njih so značilni nemški priimki (Štrukelj, P., 1980), kar je logično glede na to, da sekundarno prihajajo z nemškega govornega območja.

Glede poenotenja poimenovanja indijskih nomadov je sprejel svetovni kongres Ciganov leta 1979 v Švici skupno ime »Rom«. Kmalu so to sprejeli OZN, EU in še nekatere druge države (Šiftar, V., 1999). Morda bi bilo bolje prepustiti lastno poimenovanje Romom samim, saj se sedaj uporablja več imen (Sinto, Khebro, Rom, Lom, Dom, Gopti, Gomani, ...) in vpeljati novo skupno ime, ki bi nedvoumno združevalo dotično populacijo. Ko npr. govorimo o Romih zato vedno prihaja do vprašanja, ali so Romi mišljeni širše (denimo skupaj s Sinti) ali v ožjem smislu. Zato se zdi splošno poimenovanje Cigan bolj primerno, saj ne opredeljuje specifično nobenega plemena, temveč celotno populacijo.

Rome pri nas (po Miklošiču, Uhliku idr.) jezikovno delimo na turško in vlaško skupino, nekateri avtorji pa dodajajo še karpatsko (npr. Štrukelj, P., 1980). K turški skupini sodijo dolenski (t.i. hrvaški) Romi, k vlaški (in karpatski) pa prekmurski (t.i. madžarski) Romi (Štrukelj, P., 1980). Ob tem je potrebno dodati, da se naseljevanje Romov v Prekmurje ni vršilo zgolj iz Madžarske, temveč tudi iz današnje Avstrije. Gre za Rome iz Gradiščanske, ki jih v Prekmurju prepoznamo v glavnem po priimku Horvat. Ta priimek so si pridobili na Gradiščanskem, saj so se tja priselili iz Hrvaške. Takrat (do 1. svetovne vojne) je bila Gradiščanska še v okviru Ogrske, odtod tudi madžarska oblika priimka Hórvath. Ti Romi torej v bistvu spadajo v turško skupino. S tem so v nekaterih romskih govorih v Prekmurju prisotne druge in drugačne besede, to pa je pripeljalo do oblikovanja štirih skupin Ciganov v Prekmurju:

- Sinti (okolica Pertoče, npr. priimek Cener nakazuje prihod z nemškega govornega območja)
- madžarizirani Romi (Dobrovnik, Hodoš; priimek Baranja)
- vlaški Romi (Olah, Šarkezi; priimka Baranja in Farkaš sta značilna za t.i. karpatske Rome, katere P. Štrukelj šteje ločeno od vlaških)
- turški Romi (npr. Črenšovci; priimki Horvat, Levačič, Kovač).

Poreklo Romov (Ciganov) je izjemno zanimivo, deloma pa je zavito v tančico skrivnosti. Danes lahko rečemo, da so Cigani še vedno precej nomadsko ljudstvo živeče v severni Indiji, jugozahodni Aziji, severni Afriki, Evropi in tudi v Ameriki. Po lastnem izročilu izhajajo iz Egipta, vendar moramo po jezikovnih povezavah njihovo pradomovino iskati v severni Indiji. Začetek njihovih preseljevanj je neznan, čeprav naj bi jih že v 5. stoletju v Perzijo pripeljal sasanidski kralj. Vsekakor pa so v 9. stoletju bili tam že precej številni. Selitvena pot jih je nato peljala preko Sirije in severne Afrike v Španijo in zahodno Evropo. Druga skupina Ciganov pa se je selila preko Armenije, Male Azije (Bizanca) na Balkan in dalje v srednjo Evropo, kjer se je v trumah pojavila v 14. in 15. stoletju. Oba naselitvena tokova sta se združila v zahodni Evropi.

Cigani niso posebna rasa, temveč so kulturna in družbena skupnost. Njihov jezik spada k indoevropski družini. Točneje k indoiranskim jezikom in sicer v vzhodno i.e. indoarijsko skupino. Indoarijska skupina se deli dalje na več skupin, od katerih se smatra severozahodno (kašmirsko) ali "pisači" (tudi paizači) kot izvorno jezikovno bazo Ciganov. Cepi se v številne podskupine, ki se med seboj razlikujejo celo do te mere, da se marsikatero skupino ne morejo več sporazumevati. Vzrok za to leži v dejstvu, da je v jezik Ciganov prešlo mnogo besed narodov in ljudstev mimo katerih so se preseljevali. Po Waldemarju Stöhru je v začetku sedemdesetih let 20. stoletja star jezik obvladal le še kak milijon Ciganov od skupno treh do petih milijonov takrat (Stöhr, W., 1972).

Izvor poimenovanja "Cigani" (nemško: Zigeuner, Zegeiner (prim. priimek Žgajner v Sloveniji!), Secaner, Suyginer itd.; italijansko: Zingari; ogrsko: Czigany; francosko: Tsigane; turško: Cingane;...) povezujejo z bizantinsko označbo "Atiggonoi", ki pa ni do konca potrjena. Pomeni oznako za zaničevano sekto v Bizancu, ki je bila v smislu herezije in poganstva



prenešana na Cigane. Mnogokrat Cigane poimenujejo po deželi, od koder so prišli: - francosko: Bohémiens - po Bohemiji = Češki; skandinavsko in severnonemško: Tatern - po Tatrah; novogrško: Gyphtos - po Egiptu. Po Egiptu so jih nadalje poimenovali Angleži (Gypsies), Španci in Portugalci (Egipcianos, kasneje Gitanos (prim. slovenski priimek Židan!)).

Če primerjamo francoski poimenovanji "Gitanes" (iz španskega "Gitanos") in Tsigane(s), lahko opazimo likvidno metatezo. To je pojav, ko par zlogov ali posameznih glasov izmenja svoji mesti. Če torej zamenjamo g in t v besedi 'gitanes', dobimo 'tiganes', kar se glasovno zelo približa 'tsiganes'. Iz tega bi bilo mogoče sklepati, da je naša oblika 'cigan' izšla iz oznake 'gitanos' = Egipčan! Še posebej zato, ker tudi bizantinska oznaka ne vsebuje s-ja.

Lastno poimenovanje je "Rom" (tudi Dom ali Lom), kar pomeni človek, "Romani" (ljudje) pa je množinska oblika. Najpomembnejše pleme (skupina) Romov v Evropi se imenuje Sinti. Sinti pri nas imajo nemške priimke (npr. Rajhard, Seger, Taubman, Müller, Jungvirt, Held, Pestner, Cener...), ostale Rome pa imenujejo "Khebro" (Keber/Kebri = iz nemščine).

Kljub indoarijskem jeziku pa Cigani (Romi) izvirajo iz predarijskega substrata in sicer iz avstriške skupine, katero naj bi med ostalimi tvorila mundska in mon-kmerska skupina. Cigani naj bi bili zelo podobni t.i. Hudodelskim plemenom. Eno od njih je npr. Bhil, ki prebiva v zahodnih predelih osrednje Indije. Danes govori gudžaratsko narečje in spada v indoarijsko jezikovno skupino, ima pa podoben status kot Cigani v Evropi. To pomeni, da so v veliki meri zapostavljeni in zaničevani, lahko so zgolj pripadniki najnižje kaste, ali pa celo nimajo kaste. Tudi etnična skupina Bhil naj bi originalno spadala v skupino Munda. Ta je včasih obsegala skorajda celotno območje Indije tja prek Gangesa do Himalaje, kjer je mejila s sino-tibetansko. Tako si namreč lahko razlagamo nekatere tibetanske elemente v mundskih jezikih in obratno. Pripadniki mundskih plemen so bili večinoma lovci in nabiralci, njihov življenjski prostor pa je bil relativno širok. Ko so na ozemlje današnje Indije prišla dravidska in indoarijska ljudstva, so v veliki meri skrčila prostor prvotnih ljudstev, ki so se tako bodisi umikala v manj pristopna območja bodisi so prevzela jezik večine. V poslednjem primeru so navadno padla na dno družbene lestvice, kar je lahko bil razlog, da so se začela preseljevati drugam (Stöhr, W., 1972).

Kar zadeva romsko poselitev, lahko le-to opredeljujemo glede na trajanje in obliko. Znano je namreč, da so bili Romi znani kot nomadsko ljudstvo, ki ni dolgo vzdržalo na enem mestu, pač pa se je selilo v skladu z njihovimi nazori in trenutnimi potrebami. Vendar se ta stereotip o nomadskosti Romov počasi razblinja, kar nakazuje določeno stopnjo integracije v širši družbeni prostor. Če se nekoliko ozremo na nomadska ljudstva, že skozi zgodovino zapažamo, da se je ne glede na njihovo »moč« pojavljal problem institucionalizacije njihove poselitve. Namreč, težko je bilo vzpostaviti teritorialni okvir, saj je bilo gibanje posameznih skupin zelo razprostranjeno in marsikdaj v opreki s siceršnjim poselitvenim vzorcem. Tako je značilno »zahajanje na tuje ozemlje«, kar pride še posebno do izraza pri Romih, katerih preselitev in naselitev v Evropo datira v relativno bližnjo preteklost. Pojavil pa se je še dodaten problem, saj so bila »nova« ozemlja relativno gosto naseljena. Posledica tega je danes najbolj razvidna v izjemni razpršenosti Romov, saj so

prisotni v mnogih evropskih državah, kjer naj bi jih bilo (po njihovih neuradnih cenitvah) skupno 8 (osem) milijonov. Če teh 8 milijonov primerjamo z oceno 3 do 5 milijonov začetkom 70.-h, lahko opazimo praktično 100 % skok. Vprašanje je, ali se je število resnično tako močno povečalo ali pa je bila prejšnja ocena podcenjena. Razlog za to se skriva predvsem v njihovem nomadskem značaju.

Nomadizem pri slovenskih Romih počasi izginja, mestoma pa je že v celoti izginil in dal mesto stalni naselitvi. Njihova bivališča so pretežno začasno zgrajena (tradicionalne lesene hiše iz vejevja in debel, mestoma tudi iz ponovno uporabljenih odpadnih materialov), čedalje več pa je tudi že modernih, zidanih gradenj. Zanimivo je, da so romska naselja v glavnem ločena od ostalih naselij, obstajajo pa primeri, ko so znotraj naselij tudi romske četrti. Le-te so navadno ob koncu naselja, v primeru večjih naselij pa to ni nujno in včasih ločnice znotraj naselja med romskim in neromskim delom navzven vizualno ne opazimo.

Romska naselja večinoma niso stara, kar je povezano s šele recentnejšimi oblikami stalne naselitve. Zanimiva so tudi po tem, da je navadno en (ena družina) začetnik novega naselja, sledili pa so mu bodisi drugi od »zunaj« bodisi z razraščanjem družine ter priženitvami in s tem pridobivanjem na številčnosti. Tak primer so npr. Romi pri Gomilicah.

Danes so si romska naselja v Prekmurju med seboj zelo različna. Nekatera so zelo urejena, imajo napeljano vso infrastrukturo, druga zopet pa so še daleč od urejenosti. Če primerjamo romsko naselje (Peščare) pri Gomilicah z romskim naseljem Püšča po nastanku, ugotovimo bistveno razliko že na samem začetku. Medtem ko so se Romi v Püščo naseljevali posamično in ob tem kupili nekaj arov zemlje, da so si lahko postavili lastna bivališča, so se Romi na Peščare naseljevali ilegalno, uzurpirali nekaj zemljišča ter stihijsko gradili objekte brez vsakršne dokumentacije ali lastništva.

Poseben problem romske populacije danes je zaposlovanje v smislu rednih delovnih razmerij. Veliko je brezposelnih, redki zaposleni pa se pogosto odmaknejo od tradicionalnega okolja. To vodi do socialne stratifikacije, ko se zaposleni pomikajo na romsko »obrobje«, ali pa se celo izselijo iz tradicionalne sredine. Tako znotraj posameznih romskih naselij opažamo tudi prostorsko razslojevanje in tvorbo četrti na mikro-nivoju.

Nekdaj tradicionalni romski poklici, kot so krošnjarstvo, trgovina s konji ipd. danes praktično niso več možni. Tako ostajajo Romi razen redkih brez zaposlitve. Temeljni problem nezaposlenosti je izobrazba, slednja pa je ravnotako na zelo nizkem nivoju. Očitno samim Romom ne bo uspelo kmalu iziti iz dane situacije brez pomoči širše skupnosti. Visoka raven tradicionalizma to zavira. Ob tem moramo vedeti, da so se Romi šele pred relativno kratkim časom prostorsko ustalili. To je bila izjemna transformacija ljudstva, ki v sebi nosi 'slo' po popotovanju. Izobraževanje je pravtako pojem, ki je bil pri Romih komajda poznan. Zato je nemogoče pričakovati, da bodo na izzive prihodnosti in potreb 'moderne' prozapadnjaške civilizacije odgovorili hitro in sami po sebi.

Zelo zanimiva je raba maternega jezika. Le-ta čedalje bolj peša, ali pa je že popreje v preteklosti prepustila mesto drugemu jeziku. V primeru Prekmurja madžarskemu in deloma slovenskemu.

Romi v Sloveniji govorijo vrsto narečij, zaradi česar se med seboj bolj slabo sporazumevajo. Najbolj jezikovno homogena je dolenjska skupina. V Prekmurju pa se Romi delijo na več skupin. Konkretno Romi iz Gomilic sami sebe ne prištevajo k vlaškimi Romom. Za njih so vlaški Romi tisti v Lendavi in Dolgi vasi. Pravijo jim tudi 'šatorashi', njihovega narečja ne razumejo. Lendavski (vlaški) Romi po drugi strani imenujejo Rome iz Gomilic 'žlajfari'. Poleg teh dveh skupin, ki bi jih lahko razdelili na osrednje-dolinske (Markovske) Rome in lendavsko-dolinske Rome so prisotni še madžarski Romi, ki so romščino opustili in se jezikovno asimilirali (npr. Dobrovnik).

Romi na Slovenskem in tudi drugod po Evropi so ogrožena skupnost. Težave imajo zaradi stereotipov ostalega prebivalstva, ki na Rome navadno gleda kot na umazane, ničvredne, lene in tatinske ljudi. S tem tesno povezana je neuspešnost v življenju, ki je odraz nizke izobraženosti in še nižje zaposlenosti Romov. Seveda je s tem deloma povezan tudi romski (neprilagojen) način življenja, a vedeti moramo, da so se npr. v Prekmurju Romi bolj ali manj ustalili. Kljub temu pa trenutna situacija ne obeta bistvenejšega premika na bolje v kratkem času.

Slovenska ustava v svojem 65. členu predvideva zaščito Romov v Sloveniji ne le v individualnem smislu varstva človekovih pravic pač pa tudi v kolektivnem smislu posebnih pravic.

Zakoni so si (po Winkler, P., 1999) sledili takole. Leta 1993 sta bila sprejeta dva: (1) Zakon o lokalni samoupravi (UL RS, št. 72/93) v svojem 39. členu, v 5. odstavku določa, da morajo Romi imeti v vseh občinah, kjer so avtohtono naseljeni, najmanj po enega predstavnika. Tako mora imeti občina Turnišče najmanj enega (ali več) Romov v občinskem svetu; (2) Zakon o lokalnih volitvah (UL RS, št. 72/93) posveča Romom deloma ali v celoti 7., 8., 10., 23., 33., 36. in 49. člen. Tako med ostalim določa naslednje:

- posebne občinske volilne imenike občanov - pripadnikov romske skupnosti
- večinski sistem volitev za to funkcijo
- občino kot volilno enoto
- posebno občinsko volilno komisijo za volitve romskega predstavnika
- znotraj posebne občinske volilne komisije morata biti vsaj en član in en namestnik člana pripadnika romske skupnosti
- kandidate za člane določijo volilci - pripadniki dotične romske skupnosti.

Leta 1996 so bili sprejeti trije zakoni. (3) Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraženja (UL RS, št. 12/96) v 25. členu določa program dopolnilnega izobraževanja za otroke Romov. 81. člen omenjenega zakona določa zagotavljanje sredstev iz državnega proračuna za dejavnosti in naloge, ki so potrebne za opravljanje dejavnosti vzgoje in izobraževanja (to so sredstva za pripravo in subvencioniranje cene učbenikov in učil za osnovno šolo in za izobraževanje Romov ter del sredstev za osnovnošolsko izobraževanje Romov. Zagotavljanje sredstev eksplicitno določa tudi 84. člen in sicer za vzgojo in izobraževanje (2. odstavek) otrok Romov. (4) Zakon o vrtcih določa pravice romske skupnosti v 7. členu, v 54. členu pa določa

financiranje. V (5) Zakonu o osnovni šoli so sklici in pravice romske skupnosti opredeljene v 9. členu.

To so z zakonom urejena področja, ki se nanašajo na reševanje romske problematike v Sloveniji. Poleg tega se Romom namenjuje vsakoletna sredstva Ministrstva za kulturo in Urada za narodnosti Vlade RS.

V zvezi z našo zakonodajo V. Šiftar (1996) ugotavlja, da ima pri nas romska problematika dobro zakonsko osnovo. Le-ta je primerljiva s tisto v Avstriji in na Madžarskem, v Italiji pa se stvar še ni premaknila z mrtve točke, če se omejimo zgolj na nam sosednje države. Na Hrvaškem imajo Romi možnost za pridobitev poslanca v skupščini iz petih sedežev namenjenim za narodne manjšine.

Integracija Romov je glede na današnje stanje v veliki meri odvisna od zaposlenosti in s tem od izobraževanja pa tudi obratno. Nekateri Romi so zaposleni tudi v tujini, kar jim prinaša osnovo za drugačno organiziranje življenja največkrat kot posledico posnemanja določenih vzorcev »obnašanj«. Že v času Marije Terezije in kasneje v času Kraljevine SHS oziroma Jugoslavije so se pojavljale močne želje po marsikdaj nasilni ustalitvi Romov. Bili so sprejemani razni odloki, ki so prepovedovali uporabo romskega jezika ter obvezo po stalni naselitvi (Štrukelj, P., 1980), vendar se ni doseglo zelenih učinkov. Bili so tudi mnogi primeri deportacij in izselitev, a so se slovenski Romi vedno znova vračali nazaj. Šele v 2. polovici 20. stoletja je možno zapažati masovnejši prehod iz selilnega na stalni način naselitve.

V primeru občine Turnišče imamo opravka z romskim naseljem pri naselju Gomilica. Naselje leži ob glavni cesti Turnišče – Črenšovci in sicer pravokotno na cesto glede na os naselja. Naselje šteje 9 (devet) družin oziroma gospodinjstev ter ima skupaj 36 prebivalcev. Hiše so sicer majhne, a jih je večina zidanih. Problem se pojavlja, ker se novogradnje širijo na zemljo (njive) okoliških kmetov, katerim to seveda ni povšeči. Rešitev tega akutnega problema leži morda v tem, da bi se nekaj zemlje zamenjalo. Od romskega naselja južno vzdolž ceste se nahaja parcela v lasti oziroma upravljanju Sklada kmetijskih zemljišč, ki bi jo po nekem ključu uporabili za nadomestilo oškodovanim kmetom. Interes občine Turnišče je saniranje odprtih vprašanj in celostna infrastrukturna ureditev romskega naselja, zato se predlaga ukrepe, ki naj bi zadovoljili potrebe splošnega dobrega, hkrati pa ne bi kratili pravic nikomur, ne romski skupnosti ne ostalim prebivalcem.

## 2.1. Nekatere demografske in socioekonomske značilnosti romske populacije v Sloveniji in upravni enoti Lendava

V poglavju analiziramo nekatere osnovne značilnosti populacijske sestave pri slovenskih in lendavskih Romih. V ospredju je gibanje števila romskega prebivalstva, narodnostno neopredeljevanje, starostna, spolna, selitvena, izobrazbena in zaposlitvena sestava.

### 2.1.1. Spreminjanje števila Romov in problemi narodnostnega neopredeljevanja

Romi poleg italijanske in madžarske narodne manjšine predstavljajo tretjo etnično opredeljeno skupino prebivalstva Slovenije, ki jo slovenska zakonodaja obravnava kot skupino, t.j. zaščita identitete romskega prebivalstva ne temelji zgolj na zagotavljanju jezikovnih in kulturnih pravic posameznika. Ena od pglavitnih problematik demografskih in prostorskih analiz romskega prebivalstva v Sloveniji je ugotavljanje njihovega realnega števila in s tem povezanega vzorca naselitvene razpršenosti in lokalnih zgostitev. Splošna kritika rabe popisnih podatkov je, da le ti predstavljajo močno podcenjeno število Romov (tabela 1). Druga značilnost je, da se njihovo število med različnimi popisi zelo spreminja. Vzroki so predvsem v tem, da se večji del romskega prebivalstva ob popisih narodnostno ne opredeli kot Romi. S tem lahko razložimo velika nihanja števila med leti 1953 in 1971 pa tudi velik del razlike med leti 1981 in 1991.

Tabela 1: Gibanje števila prebivalstva Slovenije, ki se je opredelilo kot Romi, ob različnih popisih prebivalstva.

Leto	1953	1961	1971	1981	1991
Število	663	158	977	1435	2282
Verižni indeks	-	24	618	147	159

Vir: Popisi prebivalstva Slovenije 1953, 1961, 1971, 1981 in 1991. Statistični urad RS.

Problematika ni samo slovenska, pač pa jo pri ugotavljanju števila Romov srečamo tudi v drugih evropskih državah, članicah ali nečlanicah EU. Tako slovenske ustanove, ki se z Romi na terenu prvenstveno ukvarjajo, ocenjujejo število Romov v Sloveniji na 6500 do 7000 (Winkler, P., 1999a) ali celo 7000 do 10.000 (Horvat, J., 1999). V Avstriji je uradno število 10.000, ocena realnega števila pa 20.000 do 25.000 (Erich, R., 1999). V Romuniji je število Romov po popisu 410.000, ocena realnega števila pa presega 2 milijona (Müller, S., 1999). Tako je tudi drugje. Romi so najštevilčnejši v Jugovzhodni Evropi in državah Karpatskega bazena, kjer njihovo realno število dosega 5 do 10 % skupnega prebivalstva (Romunija, Madžarska, Slovaška, Bolgarija, Jugoslavija, Makedonija). Maksimalne ocene števila Romov v Evropi dosegajo 8 milijonov, kar bi pomenilo, da Romi predstavljajo 1 % evropskega prebivalstva.

Tabela 2: Primerjava števila Romov v večjih naselitvenih koncentracijah (upravnih enotah) med popisnimi podatki (leto 1991) in podatki socialnih ustanov (Vprašalnik o Romih, RSZSV – Sektor za socialno skrbstvo, maj 1990).

Upravna enota	Vprašalnik o Romih, maj 1990	Popis 1991	% Romov, ki se je tako opredelil tudi ob popisu
Murska Sobota	2677	569	21.3
Novo mesto	766	506	66.1
Črnomelj	610	46	7.5
Kočevje	420	56	13.3
Lendava	309	118	38.2
Trebnje	189	1	0.5
Krško	175	31	17.7
Metlika	141	58	41.1
Grosuplje	127	52	40.9
Skupaj	5414	1437	26.5

Viri: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

Stanič-Igličar, H., 1991: Reševanje problematike Romov v okviru socialnega skrbstva. Razprave in gradivo 25. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Omenjeno problematiko na lokalnem nivoju predstavljajo podatki naslednje tabele (tabela 2). Predstavljeno je število Romov v največjih lokalnih zgostitvah (na nivoju upravnih enot, tedanjih občin) iz Vprašalnika o Romih, maj 1990 (Stanič-Igličar, 1991) in časovno dovolj primerljivega podatka popisa 1991. Razvidno je, da se ob popisih narodnostno realno opredeli le četrtnina romskega prebivalstva. Na območju Upravne enote Lendava je odstotek razmeroma visok, precej nižji pa v sosednji prekmurski Upravni enoti Murska Sobota, kjer sicer živi več kot tretjina slovenskih Romov. Če bi se omenjena razlika med realnim in tako opredeljenim številom pojavljala tudi izven večjih zgostitev, bi bila ocena o številu Romov lahko še višja – 8600.

Vzrokov za narodnostno neopredeljevanje pri Romih je lahko več:

- del bolj integriranih Romov se z romstvom ne želi več enačiti
- del Romov se izmika realni uradni etnični opredelitvi, ker s tem povezuje potencialne težave pri zaposlovanju, vključevanju v družbo ipd.
- na to lahko vpliva še vedno negativen odnos do Romov pri večinskem prebivalstvu
- jezikovna in kulturna heterogenost med različnimi skupinami Romov otežuje širše identificiranje z romstvom

V omenjenih desetih največjih koncentracijah živi približno 77 % Romov v Sloveniji. 43 % od vseh Romov živi v Prekmurju, 35 % pa na Dolenjskem (vključujoč Belo Krajino in Posavje). Večje koncentracije avtohtonih Romov so še v upravnih enotah Slovenska Bistrica, Velenje, Brežice in Radovljica. 6 % Romov (402) živi v Mariboru, 4 % (309) pa v Ljubljani. Med Romi v mestih in območjih izven največjih koncentracij je visok delež "alohtonih", ki so se priselili z območij nekdanje Jugoslavije.

Romi bi tako po podatkih popisa predstavljali 0,1 % prebivalstva Slovenije, po ocenah socialnih in sorodnih ustanov pa 0,4 %. Upoštevajoč zadnji vir je delež Romov v skupnem prebivalstvu najvišji v naslednjih upravnih enotah:

Murska Sobota	4,2 %
Črnomelj	3,3 %
Metlika	1,7 %
Novo mesto	1,3 %
Lendava	1,2 %
Trebnje	1,1 %

Romi tako predstavljajo drugo najštevilčnejšo narodnostno skupino (za Slovenci) v Upravni enoti Murska Sobota. V Prekmurju predstavljajo 3,3 % skupnega prebivalstva ali z drugimi besedami, vsak trideseti prebivalec Prekmurja je Rom (glej karto 2).

Nekdaj visoka nataliteta Romov se je umirila (naravna rast zaradi visoke smrtnosti ni bila nikdar izrazito visoka). Po letu 1985 se demografska rast približuje vrednostim za celo državo, namesto nekdanjih velikih družin z veliko otroci danes prevladujejo 4-5 članska gospodinjstva.

#### 2.1.2. Materni jezik

Če bi poleg števila opredeljenih za Rome upoštevali še tiste, ki so romščino opredelili kot materni jezik, se število romsko opredeljenega prebivalstva nekoliko poveča (tabela 3). V tabeli je (tako kot v vseh naslednjih tabelah v poglavju) prikazana primerjava romskega prebivalstva za štiri območja:

- Slovenijo kot celoto (vsi Romi v Sloveniji)
- Markovsko Dolinsko (Romi v občinah Črenšovci, Odranci, Turnišče v upravni enoti Lendava)
- ostale dele upravne enote Lendava (Romi v občinah Dobrovnik, Lendava in Kobilje)

Po podatkih Vprašalnika o Romih, maj 1990 (Center..., 1990) je večina lendavskih Romov (300 od 309) zgoščenih v šestih naseljih: 73 v Črenšovcih, 41 v Gomilicah, 29 v Trnju ter 73 v Dolgi vasi, 38 v KS Lendavi in 46 v Dobrovniku. Tabelarni podatki za Markovsko Dolinsko se nanašajo predvsem na prva tri naselja, podatki za ostale predele upravne enote pa na zadnja tri. Obe območji se po značilnostih Romov med seboj nekoliko razlikujeta. Glavna razlika je v tem, da se na bolj ruralnem Markovskem Dolinskem v popisu opredeljeno število Romov ter tistih, ki so romščino navedli kot materni jezik, precej približuje realnemu številčnemu stanju, večina Romov v bolj urbaniziranem vzhodnem in južnem delu upravne enote pa se je, podobno kot drugje v Sloveniji, opredelila za Slovence. Slednje je pripisati predvsem skupini Romov v Dobrovniku, ki so zelo integrirani v naselje. Dejstvo, da socialna služba v Dobrovniku registrira 46 Romov, tako pa sta se v popisu opredelila le dva, dopolnjuje še ocena, da je v naselju precej več kot 100 oseb

Karta 2: Število Romov v prekmurskih naseljih leta 1991 po podatkih Popisa prebivalstva



Projekt: Problematika Romov v občini Turnišče

Izvajalec: Inštitut za geografijo, 2000

Naročnik: Občina Turnišče

Avtorja: Peter Repolusk, Damir Josipovič

Kartograf: Peter Frantar



romskega izvora. To kaže, da integracija v posameznih okoljih ne pripelje do afirmacije romske kulture, pač pa do asimilacije.

Tabela 3: Primerjava števila Romov po Vprašalniku o Romih 1990 in oceni za Slovenijo (1), števila Romov po Popisu 1991(2) ter tistih, ki se ob Popisu 1991 niso opredelili kot Romi, a so navedli romščino kot Materin jezik (3) - podatki za Slovenijo in posamezne dele Upravne enote Lendava.

	1. Št. Romov po Vprašalniku 1990 in oceni*	2. Št. Romov po Popisu 1991	3. Št. tistih, ki se l. 1991 niso opredelili kot Romi, so pa navedli romščino kot materni jezik	% (2+3) od 1
Slovenija	7000*	2293	895	45.5
Markovsko Dolinsko	147	61	60	82.3
Drugi deli UE Lendava	162	57	17	45.7
UE Lendava skupaj	309	118	77	63.1

\* Ocena (za upravne enote, ki niso bile vključene v Vprašalnik 1990)

Viri: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

Stanič-Igličar, H., 1991: Reševanje problematike Romov v okviru socialnega skrbstva. Razprave in gradivo 25. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Center za socialno delo Lendava, 1991: Položaj Romov in reševanje romske problematike v Občini Lendava. Razprave in gradivo 25. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Večina prebivalstva (dobri dve tretjini), ki je kot svoj materni jezik navedla romščino, se je ob popisu leta 1991 opredelila kot Romi (tabela 4). Na območju Upravne enote to velja le za polovico. Na Markovskem Dolinskem je večina prebivalstva z romskim maternim jezikom opredeljena kot Slovenci. Rezultat je le navidezno paradoksalen in v nasprotju s podatki iz tabele 3. Za 36 narodnostno opredeljenih Romov namreč popis navaja materin jezik iz kategorij "drugi jeziki". Najverjetneje je, da sem sodijo opredelitve "ciganski jezik, cigansko". Tudi prebivalstvo Upravne enote Lendava, ki po popisnih podatkih o narodnostni pripadnosti sodi v kategorijo "drugi", je pogostejše v naseljih z romskim prebivalstvom. Iz tega je mogoče upravičeno sklepati, da narodnostna opredelitev kot Cigan in jezikovna kot ciganski jezik nista bili šteti v isto kategorijo kot Rom oziroma romščina. Ugotovitev je zaradi pomanjkanja ustreznih podatkov težko posplošiti za celo Slovenijo, mogoče pa je, da je tudi to eden od vzrokov nizkega popisnega izkazovanja števila Romov.

Tabela 4: Narodnostna opredelitev prebivalstva z romskim maternim jezikom v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991.

	Slovenija		Markovsko Dolinsko		Drugi deli UE Lendava		UE Lendava skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Romi	1952	68.6	24	28.6	50	74.6	74	49.0
Slovinci	777	27.3	59	70.2	10	14.9	69	45.7
Madžari	5	0.2	-	-	5	7.5	5	3.3
Drugi	69	2.4	1	1.2	2	3.0	3	2.0
Neopredeljeni	14	0.5	-	-	-	-	-	-
Neznano	30	1.1	-	-	-	-	-	-
Skupaj	2847	100	84	100	67	100	151	100

Vir: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

### 2.1.3. Starostna in spolna sestava

Romi so ne glede na že omenjeno upadanje rodnosti demografsko izrazito mlada populacija (tabela 5). To še posebej velja za lendavske Rome. Delež prebivalstva v starostni skupini 0 do 9 let je dvainpolkrat višji kot pri celotnem prebivalstvu Slovenije. 52 % Romov v Sloveniji je mlajših od 20 let; ustrezen podatek za Rome v Upravni enoti Lendava je 62 %. Druga značilnost je zelo nizek delež prebivalstva, starega 65 let ali več. V primerjavi s celotnim prebivalstvom, kjer ta delež znaša 10,9 % in narašča, je pri slovenskih Romih le 2,2 %, pri lendavskih pa še znatno nižji – le 1,7 %. Gre predvsem za posledico višjih stopenj starostnospecifične smrtnosti romskega prebivalstva kot posledice slabših bivalnih, zdravstvenih, socialnih in izobrazbenih razmer.

Številčni odnos med ženskim in moškim prebivalstvom pri Romih je podoben kot pri ostalem prebivalstvu – številčno malenkostno prevladujejo ženske. Večjo variabilnost pri obeh prostorsko opredeljenih lendavskih populacijah v tabeli je prej potrebno pripisati majhnosti opazovanih statističnih populacij kot pa posebnosti rodnosti ali migracijskih dogajanj.

Tabela 5: Starostna in spolna sestava Romov v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991.

	Slovenija		Markovsko Dolinsko		Drugi deli UE Lendava		UE Lendava skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
0-4 leta	335	14.6	14	23.0	6	10.5	20	16.9
5-9	299	13.0	12	19.7	5	8.8	17	14.4
10-14	301	13.1	5	8.2	15	26.3	20	16.9
15-19	263	11.5	5	8.2	12	21.1	17	14.4
20-24	217	9.5	6	9.8	3	5.3	9	7.6
25-44	633	27.6	13	21.3	13	22.8	26	22.0
45-64	188	8.2	5	8.2	2	3.5	7	5.9
65 in več	57	2.5	1	1.6	1	1.8	2	1.7
Skupaj	2293	100	61	100	57	100	118	100
Moški	1136	49.5	30	49.2	24	42.1	54	45.8
Ženske	1157	50.5	31	50.8	33	57.9	64	54.2
Skupaj	2293	100	61	100	57	100	118	100

Vir: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

#### 2.1.4. Migracijske značilnosti

Popisni podatki o migracijah (tabela 6) kažejo, da je Romska populacija v pogojih novega tipa naselitve (ni več nomadstva) bistveno manj prostorsko mobilna od ostalega prebivalstva. To še posebej velja za lendavske Rome. Med obema prostorsko opredeljenima skupinama ni bistvenih razlik. Le 47 % prebivalstva Slovenije je leta 1991 živel v kraju rojstva, za Rome v Sloveniji znaša ta delež 54 %, za Rome na Lendavskem pa je celo višji od dveh tretjin. Tudi migracije so pri lendavskih Romih izrazito regionalnega značaja, večina, ki se je selila, se je selila med prekmurskimi naselji. Nizka prostorska mobilnost je še posebej poudarjena pri Romih na Markovskem Dolinskem, saj jih samo 5 % prihaja iz območij izven Prekmurja, predvsem iz sosednjih romskih naselbin na Hrvaškem.

Med migracijskimi značilnostmi Romov iz okolice Lendave (kar lahko posplošimo na razmere v Prekmurju) in Romov iz Slovenije nasploh je precejšnja razlika – med Romi iz drugih delov Slovenije je zelo visok delež takih, ki so se v Slovenijo priselili z drugih območij nekdanje Jugoslavije, predvsem s Kosova, Srbije, Bosne in Hercegovine ter Makedonije. Ti Romi so zgoščeno naseljeni v večjih urbanih in zaposlitvenih središčih, podobno kot pripadniki drugih priseljenih etničnih skupin. Tako lahko Rome v Sloveniji glede na stalnost bivanja in njihov politični status razdelimo na tri osnovne skupine (ki so notranje tudi izrazito heterogene po kulturnih in jezikovnih značilnostih):

- avtohtoni Romi, ki so bolj ali manj zgoščeni v nekaterih regijah in naseljih in so državljani Slovenije

- v Slovenijo priseljeni Romi s slovenskim državljanstvom
- v Slovenijo priseljeni Romi brez slovenskega državljanstva, med njimi so posebna skupina tisti, ki so se zaradi vojnih, socialnih in gospodarskih razmer v balkanskih državah priselili po letu 1991; njihovo število in prostorske gostitve so teže ugotovljive

Tabela 6: Migracijske značilnosti (območje rojstva) romskega prebivalstva v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991.

	Slovenija		Markovsko Dolinsko		Drugi deli UE Lendava		UE Lendava skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Živi v kraju rojstva	1248	54.4	43	70.4	38	66.7	81	68.6
Druga naselja Prekmurja	127	5.5	15	24.6	11	19.3	26	22.0
Druga območja Slovenije	327	14.3	-	-	3	5.3	3	2.5
Hrvaška	18	0.8	2	3.3	3	5.3	5	4.2
BiH	81	3.5	-	-	-	-	-	-
Osr. Srbija	94	4.1	-	-	-	-	-	-
Vojvodina	15	0.7	-	-	-	-	-	-
Makedonija	42	1.8	-	-	-	-	-	-
Kosovo	300	13.1	-	-	-	-	-	-
Drugo, neznano	41	1.8	1	1.6	2	3.5	3	2.5
Skupaj	2293	100	61	100	57	100	118	100

Vir: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

### 2.1.5. Značilnosti izobrazbene sestave

Izobrazbena sestava romskega prebivalstva tako na Lendavskem kot v Sloveniji kot celoti izrazito zaostaja za državnim povprečkom. To je tudi eden osnovnih elementov slabih gospodarskih in socialnih razmer pri Romih. Dodatno vpliva na nizko stopnjo kulturne razvitosti in delovanja, zlasti na področjih spremljanja medijev, delovanja v političnih in kulturnih organizacijah, stopnje strokovne usposobljenosti za delo in nenazadnje – visok delež nepismenih je zlasti pri srednji in starejši populaciji še vedno velik problem.

Leta 1991 je imelo le 24 % Romov dokončano osnovno šolo ali izobrazbo višjo od te (tabela 7). Tri četrtine Romov, starejših od 15 let, ni dokončalo osnovne šole. Razmere so v Prekmurju in tudi v Upravni enoti Lendava nekoliko boljše, saj je osnovno šolo končalo približno 40 % odraslih. Ob tem velja poudariti, da je zelo velik del Romov za dokončanje osnovnega šolanja potreboval več kot osem let, dokončana osnovna šola pa je bila pogosto tista s prilagojenim učnim programom (Tancer, M., 1999). Po drugi strani je značilna slabost izobrazbene sestave Romov na Lendavskem ta, da je imela le ena oseba, opredeljena kot Rom, končano poklicno šolo, višjih izobrazbenih stopenj pa popis ni zabeležil.

Nizka stopnja motiviranosti za izobraževanje, ki v osnovi izhaja iz nizke stopnje motiviranosti pri starših in se zaradi medgeneracijskega prenosa vrednot in nizke uspešnosti pri šolanju prenese na otroke, je očitna tudi iz podatka, koliko romskih otrok v Sloveniji iz ustreznih starostnih skupin se je leta 1991 šolalo v osnovni šoli ali nadaljevalo šolanje na višjih stopnjah. Od 480 potencialnih osnovnošolcev se jih je dejansko šolalo 445 ali 92,7 %. Srednje šole je obiskovalo 29 ali 13,8 % od 210 iz starostne skupine. Od 270 iz starostne skupine 19 do 24 let ni študiral nihče. V istem letu so bili odgovarjajoči odstotki za prebivalstvo slovenske narodnosti v državi naslednji: 99,0, 93,9 in 41,1.

Tabela 7: Izobrazbena sestava romskega prebivalstva, starega 15 let ali več, v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991 (končana šolska izobrazba).

	Slovenija		Markovsko Dolinsko		Drugi deli UE Lendava		UE Lendava skupaj	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Brez iz.	360	26.5	3	10.0	5	16.1	8	13.1
1-3 I. OŠ	226	16.6	3	10.0	7	22.6	10	16.4
4-7 I. OŠ	408	30.0	12	40.0	4	12.9	16	26.2
OŠ	266	19.6	12	40.0	11	35.5	23	37.7
Poklicna, srednja	56	4.1	-	-	1	3.2	1	1.6
Višja, visoka	3	0.2	-	-	-	-	-	-
Neznano	39	2.9	-	-	3	9.7	3	4.9
Skupaj	1358	100	30	100	31	100	61	100

Vir: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

#### 2.1.6. Značilnosti zaposlitvene sestave

Ena od negativnih značilnosti socioekonomskih struktur Romov je tudi zelo nizka stopnja zaposlenosti, v večini primerov so Romi zaposleni na delovnih mestih ki zahtevajo nizko ali pa nikakršne strokovne izobrazbe (tabela 8). Ob popisu leta 1991 je bilo uvrščeno v kategorijo "opravlja delo" le 26,7 % oseb iz prebivalstvenega delovnega kontingenta (stari 15 do 59 let). Ustrezen odstotek je za celotno slovensko prebivalstvo znašal 71 %. Zaradi krize zaposlovanja po letu 1990 se je ta odstotek pri Romih še bistveno bolj znižal kot pri celotnem prebivalstvu. Romi so zaradi presežka zaposlenih pogosteje izgubljali zaposlitev kot drugi. Stopnja zaposlenosti med Romi je po ocenah danes štiri do petkrat nižja kot pri ostalem prebivalstvu.

Nizek delež zaposlenih med Romi je treba iskati v naslednjih vzrokih (Smerdu, F., 1999):

- nizka stopnja strokovne kvalifikacije
- nizka stopnja motiviranosti za delo
- velika fluktuacija
- odpor dela delodajalcev do romskih delavcev
- nasprotovanja dela Romov znotraj romskih skupnosti, da bi se Romi

zaposlovali in s tem vnašali nove kulturne vzorce v romsko življenje

- nizka motiviranost za delo pri delu Romov zaradi, v tem primeru, nestimulativne vloge denarne pomoči

Nekdanja ekonomska vloga tradicionalnih romskih obrtnih dejavnosti je zaradi širjenja tržnih ponudb teh storitev in pogosto zaradi neekonomičnosti pa tudi nemotiviranosti za delo izgubila svoj pomen. Zaradi modernizacije življenja Romi vse bolj izgubljajo stike z okoliškim prebivalstvom, s tem pa pada tudi interes večinskega prebivalstva za romske delovne storitve. S tem se večja odvisnost Romov od delovanja zavodov za zaposlovanje in socialno delo ter od sodelovanja s temi ustanovami.

Struktura virov preživetja celotnega romskega prebivalstva Slovenije (nanaša se na delež gospodinjstev, ki prejemajo denar iz ustreznih virov), je (Winkler, P., 1999b) naslednja:

- redna zaposlitev 13 %
- priložnostna ali sezonska zaposlitev 25 %
- neorganizirana zaposlitev 41 %
- državne pomoči 74 %
- drugo 19 %

Ekonomska sestava Romov obeh območij Upravne enote Lendava se ne razlikuje bistveno od tiste, ki velja za vse Rome v Sloveniji.

Tabela 8: Socioekonomska sestava Romov v Sloveniji in UE Lendava ob popisu 1991

	Slovenija		Markovsko Dolinsko		Drugi deli UE Lendava		UE skupaj Lendava	
	Št.	%	Št.	%	Št.	%	Št.	%
Opravlja delo	267	11.6	7	11.5	4	7.0	11	9.3
Nezaposlen	270	11.8	1	1.6	9	15.8	10	8.4
Gospodinja	228	9.9	-	-	7	12.3	7	5.9
Otrok, šolar	1041	45.4	31	50.8	32	56.1	63	53.4
Nezmožen delati	69	3.0	-	-	4	7.0	4	3.4
Upokojenec	70	3.1	1	1.6	-	-	1	0.8
Drugo	314	13.7	21	34.4	-	-	21	17.8
Zdomec	34	1.5	-	-	1	1.8	1	0.8
Skupaj	2293	100	61	100	57	100	118	100

Vir: Popis prebivalstva 1991. Statistični urad RS.

#### 2.1.7. Nekateri zaključki

- število Romov v Sloveniji in v urbaniziranih delih Upravne enote Lendava je približno trikrat, na Markovskem Dolinskem pa dvakrat večje, kot ga izkazujejo popisni podatki
- velik del zlasti bolje v družbo integriranih Romov se ne izreka za

- pripadnost romskemu narodu ali etniji, opazni so znaki asimilacije
- Romi so izrazito mlada populacija z upadajočo rodno stopnjo v zadnjem obdobju
- zlasti za Rome v Prekmurju in drugih območjih avtohtone poselitve je značilna nizka stopnja prostorske mobilnosti
- Romi glede na stopnjo končanega izobraževanja izrazito zaostajajo za ostalim prebivalstvom
- Stopnja zaposlenosti in zaposlovanja Romov je nizka in še upada

## ZAKONODAJNA IN POLITIČNA LETA

- leta 2004 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2005 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2006 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2007 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2008 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2009 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2010 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2011 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2012 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2013 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2014 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2015 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2016 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2017 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2018 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2019 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2020 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2021 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo
- leta 2022 je bil sprejet Zakon o socialni varnosti, ki je določil obsežne spremembe v zakonodaji, ki se nanaša na socialno varnost in socialno varnostno mrežo

## 2 STIKI MED ROMI IN INSTITUCIJAMI

### a) na vsajših institucijah

- Romi na Centru za socialno delo obravnavajo individualno, sicer pa na Centru primarno pognato, povprečno 3krat mesečno
- Romi na Centru iščejo pomoč za najrazličnejše probleme
- Romi v zadnjem času bolj izpolnjujejo svoje pravice
- CSO ima stalne kontakte z Romi na območju UE Lendava
- CSO sodeluje z vrtci, šolami, zdravstvenimi domovi, krajevnimi organizacijami, občinami
- zadnje v zvezi s šolo unjajo sami, posvetujejo se tudi s CSO
- Romi iz Gorice vse hodijo v ZD Turinščice in v ZD Lendava
- tako vrtci kot šole poprašajo več stvari s starši romskih otrok

### b) v romskih naseljih - tamnako dolo

- na CSO je poudarjen pomen terapevtskega dela
- popusti so verjetno delavci Centra v romskem naselju pri Gorici
- nekateri imajo tudi od različnih organizacij naseljih, da ne pride veliko stičnih in stalnih problemov
- v preteklosti je bilo večje, nekateri imajo še vedno težave, a se ne sodeluje za celovito pomoč
- nekateri imajo tudi socialno delo
- nekateri imajo svoja delovna mesta, nekateri imajo svoje delovne mesta

### 3. POVZETKI INTERVJUJA Z INSTITUCIJAMI NA TEMO ROMOV

V sklopu reševanja romske problematike na primeru romskega naselja pri Gomilicah smo izvedli intervjuje z nekaterimi izbranimi institucijami na območju občine Turnišče in upravne enote Lendava. Naši sogovorniki so bili Center za socialno delo (v nadaljevanju: Center; CSD), osnovna šola Turnišče (v nad.: OŠ; šola), otroški vrtec Turnišče (v nad.: vrtec) in zdravstveni dom v Turnišču (v nad.: ZD). Pogovori so bili zelo izčrpni, zato smo jih združili v različne tematske sklope. Intervju je bil celostno usmerjen in ni obravnaval Rome pri Gomilicah izolirano, pač pa jih je umestil v širši prostor povezav z drugimi romskimi skupinami, ostalim prebivalstvom ter z institucijami, s katerimi imajo stike in ob katerih živijo.

#### 1. ZAKONODAJNA IN PRAVNA UREJENOST:

- romska problematika je v okviru dela Centra za socialno delo obravnavana posebej
- na Centru je za problematiko Romov organizirano posebno delovno mesto. Nastopa pa problem, ker nimajo človeka, ki bi znal romsko zakonodaja in iz nje izvirajoči akti predpostavljajo poseben problem vrtične vzgoje
- v pripravi naj bi bila nova zakonodaja, ki naj bi dodatno opredelila romsko problematiko na področju vrtične vzgoje
- država zakonsko zagotavlja plačilo vrtca za romske otroke
- romski otroci niti v vrtcu niti v osnovni šoli niso ločeni od ostale populacije. Tudi ZD za njih nima neke posebne zdravstvene evidence. Le-ta tudi ni potrebna, saj so maloštevilni.

#### 2. STIKI MED ROMI IN INSTITUCIJAMI

- a) na sedežu institucije
- Romi se na Center za socialno delo obračajo individualno, sicer pa na Center prihajajo pogosto, povprečno enkrat mesečno
  - Romi na Centru iščejo pomoč za najrazličnejše probleme
  - Romi v zadnjem času bolj izpostavljajo svoje pravice
  - CSD ima stalne kontakte z Romi na območju UE Lendava
  - CSD sodeluje z vrtci, šolami, zdravstvenimi domovi, krajevnimi skupnostmi, občinami
  - zadeve v zvezi s šolo urejajo sami, posvetujejo se tudi s CSD
  - Romi iz Gomilic raje hodijo v ZD Turnišče kot v ZD Lendavo
  - tako vrtec kot šola pogrešata več stikov s starši romskih otrok
- b) v romskih naseljih - terensko delo
- na CSD je poudarjen pomen terenskega dela
  - pogosti so sestanki delavcev Centra v romskem naselju pri Gomilicah
  - sestanke imajo tudi po različnih romskih naseljih, če se pojavi neko aktualno vprašanje, problematika...
  - ta praksa je že utečena, terensko delo opravljajo uslužbenci, a jih je premalo za celovito pokrivanje
  - nekoč se je bolj sistematično delalo
  - danes imajo eno delovno mesto namenjeno izključno pokrivanju romske



problematike. Problem je na normativni ravni, saj ni stimulacij za taka delovna mesta (v UE Lendava je približno 400 Romov– po nekaterih kriterijih bi jih moralo biti vsaj 500 (npr. v UE MS preko 2000), da bi se lahko pridobila dodatna sredstva), so pa notranje sistemizirana

- potrebno bi bilo dodatno delovno mesto za terensko delo, saj danes za teren nimajo dovolj časa
- za vsako minulo leto izdelajo letna poročila
- z dogovarjanjem in terenskim delom je starše potrebno motivirati, da otroke redno pošiljajo v vrtec
- najboljše in najbolj potrebno pri vrtni vzgoji je delo na terenu
- Rome v Gomilicah terensko oskrbujeta turniški ZD, nekaj pa tudi črenšovski
- za kronične bolnike imajo 2x-letno patronažo, sicer pa tudi individualno pokličejo

### 3. VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

- pogost romski problem pri samouveljavitvi je premajhna vztrajnost in nizka stopnja samozaupanja že v vrtcu, to pa postane izraziteje v šoli
- romski otroci, kar se tiče zaupanja vase, zaostajajo za slovenskimi
- prvi Romi so obiskovali vrtec v šolskem letu 1986/87
- romske otroke v vrtec pripelje avtobus
- prej so jih pripeljali starši navadno kar peš, je bilo več stikov z vzgojiteljicami
- pri romskih otrocih se prakticira, da se jih v vrtec vabi od 4. leta starosti naprej
- problem nehigiene romskih otrok v vrtcu ni več tako pereč
- v letošnjem letu romskih otrok v vrtcu Turnišče ni
- romskih otrok z območja občine Turnišče je za samostojen oddelek tudi sicer premalo
- posebni romski vrtni oddelki bi bili v nekaterih primerih potrebni, če bi za to obstajale materialne in kadrovske možnosti
- v vrtcu je pri romskih otrocih poudarek na individualnem pristopu vzgojiteljic
- plačilo vrtca za romske otroke zagotavlja država
- pri učencih je nekaj primarne mentalne prizadetosti
- problem je tudi socializacija
- nepismenosti je manj kot polovica vseh
- mladi Romi se opismenjujejo preko vključitve v OŠ
- znotraj šole niso preveč dobri odnosi, obstajajo pa tudi jezikovne ovire
- v obvladovanju standarda zaostajajo v povprečju dve leti za drugimi učenci, saj jim to predstavlja že tretji ali celo četrti jezik poleg romščine, prekmurščine in madžarščine
- na OŠ ni nihče zadolžen posebej za Rome
- starši so glede šolanja precej neangažirani, opaznejša je razlika pri mlajših starših
- otroci Romov so vzgojno zanemarjeni. Tudi v tem pogledu je nekoliko bolje pri mlajših romskih starših
- organizirano je subvencioniranje prehrane, učbenikov
- v OŠ je vpisanih 6 Romov iz Gomilic, od tega 5 v osemletki (v devetletki od

7. razreda dalje sta 2) in 1 v 1. razredu devetletke

- gluhonemi otroci niso vključeni v OŠ
- romski otroci, ki obiskujejo t.i. posebne šole so v neenakovrednem položaju predvsem zaradi jezika in neposvečanja staršev
- pri Romih so pogostejši vpisi na posebno šolo v Lendavi
- v delavnicah na Zavodu za usposabljanje so dobri praktikanti
- v posebne šole (OŠ v Lendavi in Zavod za usposabljanje v Veržeju) so jih včasih kar avtomatsko vključili, danes t.i. 'mejne' primere (po zmožnostih) obravnavajo znotraj OŠ
- danes romski učenci ponavljajo navadno 1. razred, saj je šolanje zanje velik preskok, in nato ponavadi normalno delajo dalje
- učni proces poteka v standardni slovenščini, kar je dodaten problem za Rome
- znotraj razreda se dela na integraciji in pozitivni diferenciaciji
- učitelji po potrebi stvari dodatno obrazlagajo v prekmurščini
- v 1. razred nekateri že pridejo z znanjem narečja, katerega se ob pomoči staršev naučijo doma
- specifičnega profila za romski jezik ne zaposlujejo
- romski otroci preko tega načina šolanja izgubljajo lastno jezikovno identiteto
- nekateri redki romski otroci še vedno ne hodijo v šolo
- zadeve v zvezi s šolo urejajo individualno, največkrat preko socialne delavke in ne neposredno preko učiteljice, kar je zanimivo
- slovenski otroci imajo dober odnos do Romov, tudi slednji menijo, da so dobro sprejeti
- odrasli imajo bistveno slabši odnos
- romski otroci so nadarjeni za ples, ritmiko, glasbo, petje
- v interesne dejavnosti so vključeni skoraj vsi, tudi pri drugih otrocih je udeležba nadpolovična
- na razredni stopnji so vsi vključeni v OPB, tega na predmetni stopnji ni
- izostajanja od pouka iz neupravičenih razlogov praktično ni
- v 'šole v naravi' se vključujejo tudi romski otroci, njihove starše pa navajajo, da bi v čimvečji meri sami pokrivali tovrstne stroške
- preko počitnic so večinoma doma
- šola si želi več stikov s starši, saj le-ti ne hodijo na roditeljske sestanke, pridejo pa k svetovalni službi, ne k – učitelju
- romski otroci odraščajo v neambicioznem okolju, zanje starši ne skrbijo dovolj, od tod tudi slabši rezultati
- na šoli v Črenšovcih uporabljajo Romi posebne delovne zvezke v sklopu inovacijskega projekta

#### 4. JEZIK

- Romi med seboj uporabljajo romski jezik
- med ljudmi, ki z Romi pogosto prihajajo v stike, ni takih, ki bi znali romski jezik
- zaradi jezikovnih problemov romski otroci za približno dve leti zaostajajo v intelektualnem razvoju (v šoli, v primerjavi s slovenskimi otroci)
- jezik (pomanjkljivo znanje slovenščine) je bil nekdanj pereč problem, zdaj že manj

- še vedno so začetne težave z jezikom v vrtcu; zdaj zna večina vsaj osnove prekmurskega narečja
- pri vrtilnih romskih otrocih je opaziti zamik v individualnem razvoju zaradi jezikovnih in socializacijskih razmer
- učni proces poteka v standardni slovenščini, kar je dodaten problem za Rome
- standardna slovenščina kot sredstvo komunikacije predstavlja Romom v Gomilicah in drugod v Prekmurju tretji, ponekod pa celo četrti jezik poleg romščine, prekmurščine in madžarščine
- pri uporabi storitev ZD Turnišče komunicirajo v prekmurščini
- v šoli učitelji po potrebi stvari dodatno obrazlagajo v prekmurščini
- v 1. razred nekateri že pridejo z znanjem narečja, katerega se ob pomoči (posebej mlajših) staršev naučijo doma
- romski otroci preko tega načina šolanja izgubljajo lastno jezikovno identiteto

## 5. DEMOGRAFIJA

- nataliteta pri Romih na splošno upada, je pa še vedno višja kot pri Slovencih
- število Romov v Gomilicah v zadnjem desetletju stagnira
- romske ženske danes praktično vse rojevajo v porodnišnici v Rakičanu
- doslej ni bilo znanih primerov detomora zaradi, denimo, neželene nosečnosti
- pri Romih je še vedno nadpovprečno število izvenzakonskih zvez. V tem pogledu so liberalni
- še vedno je prisoten problem prezgodnje prve zanositve pri dekletih (v Gomilicah nekoliko manj), nataliteta pri Romih pa sicer upada
- še vedno so primeri, da se poskrbi za rejništvo romskih otrok posebej v primerih mladih materinstev, ko se oceni, da mati ni sposobna poskrbeti za otroka
- načrtovanje družine in kontracepcija pri Romih sta zvečine še nezadostno poznana in uporabljana
- razlogi za neuporabo kontracepcije ležijo tudi v romski tradiciji, saj naj bi veljalo, da žena-partnerka moža-partnerja vara, če se poslužuje sredstev za preprečevanje zanositve

## 6. OCENA VLOGE IN FUNKCIJE DRŽAVE IN OBČINE

- s strani države je premalo poudarjena specifičnost dela Centra za socialno delo na področju romske problematike; od tod premalo časa in zadolženih za delo na terenu in neposredne stike z Romi
- velik del problematike Romov je povezan s problemi urejanja in usklajevanja prostorske dokumentacije – ni pravega učinka in sodelovanja z MOP
- z nastankom novih občin se je reševanje problematike Romov prostorsko preveč fragmentiralo in še otežilo
- manjka vmesna stopnja med občino in državo, ki bi skrbela za koordinacijo in imela več pristojnosti, kot jih ima denimo UE, ki lahko zgolj opozarja na nekatere 'tekoče' probleme, saj so ji bile določene pristojnosti po reformi lokalne samouprave odvzete

- tudi MDDSZ ni dovolj aktivno, posebej pri stimuliranju delovnih mest za posvečanje tej problematiki v smislu kadrovskih normativov
- obstaja problem teritorialnih razmejitev med naselji, saj sta npr. dve družini znotraj fizično sklenjenega romskega naselja (katero je v sklopu naselja Dolgovaške Gorice) teritorialno v naselju Dolga vas, saj je cesta meja. To otežuje delo CSD in po nepotrebem 'dodaja' nove administrativne ovire
- občine premalo storijo za Rome, saj obstajajo pritiski tudi s strani ostalega prebivalstva češ, da se za Rome naredi vse, za lastne ljudi pa nič
- država bi morala storiti več predvsem v smislu enakih možnosti, dviga motivacije in ureditve bivanjskih razmer
- dobro je, da država zagotavlja plačilo vrta za romske otroke, saj je na ta način omogočen prvi korak k socializaciji Romov

## 7. MEDSEBOJNI ODNOSI

- Romi v Prekmurju imajo svoje društvo Romanika s sedežem v Murski Soboti, vendar se gomiliški Romi kljub izraženi lastni želji ne vključujejo
- Romi iz Gomilic si navzven želijo večje povezanosti med romskimi naselji, znotraj naselja pa so razmere precej konfliktno
- v Gomilicah so znotraj romske skupnosti konfliktni odnosi, zato se nekatere družine želijo izseliti
- med romskimi naselji so predvsem v življenjskem standardu velike razlike, česar se Romi že sami zavedajo
- obstaja zavist tako med sokrajani kot med naselji
- nekateri bolj 'socializirani' Romi na območju Lendave ne želijo dati otrok v romski vrtec, pač pa jih vozijo celo v Genterovce (primer treh družin), kar je očiten znak želje po anonimnosti in nepristajanje na vključevanje v neke potencialno stigmatizirane skupine
- položaj Romov v Dobrovniku je specifičen, saj ta skupnost ne želi biti imenovana, CSD-ja se izogiba, zato v evidencah CSD niso zajeti. Pri njih je močno prisotno zdomstvo in s tem mešane poroke, bistveno višja socializacija, uporaba madžarskega jezika (jezik večine v Dobrovniku) in praktična asimilacija. Romi v Dobrovniku so posebni, saj se ne le integrirajo, pač pa tudi asimilirajo v večinsko družbo (v tem primeru se podobno kot večina prebivalstva naselja opredeljujejo kot Madžari)
- mladi Romi si čedalje pogosteje iščejo partnerje med Neromi
- manj je priselitev in odselitev Romov v (iz) Slovenijo(-e) zaradi porok
- pred osamosvojitvijo so bile dokaj močne povezave z Romi iz Sitnic v Medjimurju
- poročni stiki z Romi iz Hrvaške zamirajo zaradi težav pri pridobivanju slovenskega državljanstva
- Romi iz Gomilic imajo stike zaradi porok z nekaterimi romskimi naselji (npr. Ropoča, Lendava, Pūšča)
- pri Romih je še vedno nadpovprečno število izvenzakonskih zvez. V tem pogledu so Romi liberalni
- povezovanje je v novejšem času opaziti med Romi in Slovenci ter Madžari na območju Lendave in Dolge vasi (tudi neromske priselitve v romsko naselje)
- položaj Romov je najboljši v Dobrovniku, sledi Dolga vas, v Črenšovcih in Gomilicah je situacija že dokaj slaba, v Trnju pa je najslabše (tod Romi še

- vedno živijo v 'provizoriju', ki pa sanitarno ne zadovoljuje več vseh pogojev
- »poglarstvo« izgublja svojo tradicionalno vlogo pri Romih. Kot patriarhalni institut urejanja in odločanja znotraj romske skupnosti ter kontaktiranja navzven poglarstvo ni bilo nujno vezano na moški spol. Tudi v tem se kaže določena liberalnost Romov
- za Rome so značilni številni rituali, katerih se tudi v novejšem času niso povsem odrekli. Kljub temu, da niso goreči verniki, igra krst osrednjo vlogo, poseben poudarek pa je tudi na proslavitvi smrti kot vstopu v novo (drugo) življenje
- značilen je odpor moških do kontracepcije, saj menijo, da ima njihova partnerka 'drugega', če uporablja sredstva za preprečevanje zanositve
- v vojsko večinoma niso vpoklicani zaradi zdravstvenih težav, kroničnih obolenj
- prosjačenja je manj kot prej, sedaj hodijo delat in prosit v Avstrijo
- ob praznikih in proslavah prihajajo igrat in spotoma še kaj poprosijo
- Romi nasploh so nadarjeni za ples, ritmiko, glasbo, petje
- Romi so mnenja, da se jim posveča premalo pozornosti
- zadnje čase je značilno, da se Romi v samopoimenovanju vračajo k terminu Cigan
- slovenski otroci imajo dober odnos do Romov, tudi slednji menijo, da so dobro sprejeti med ostalim prebivalstvom
- odrasli Neromi imajo v primerjavi z otroci bistveno slabši odnos do Romov
- predsodki večinskega prebivalstva do Romov so v veliki meri »podedovani« predsodki klišejskega tipa
- romski otroci odraščajo v neambicioznem okolju, zanje starši ne skrbijo dovolj
- konflikti med Romi samimi se odražajo tudi na romskih otrocih v šoli v obliki občasnih pretepov
- romski otroci, kar se tiče zaupanja vase, zaostajajo za slovenskimi
- pri vrličnih romskih otrocih je opaziti zamik v individualnem razvoju zaradi jezikovnih in socializacijskih razmer
- pogost romski problem pri samouveljavitvi je premajhna vztrajnost in nizka stopnja samozaupanja
- še vedno pereč problem nepismenosti pri srednji in starejši generaciji
- zaradi jezikovnih problemov romski otroci za približno dve leti zaostajajo v intelektualnem razvoju (v šoli, v primerjavi s slovenskimi otroci)
- pri romskih otrocih je osebna ambicija v šoli nižja kot pri slovenskih
- zelo malo mladih Romov nadaljuje izobraževanje po osnovni šoli
- socializacija in integracija pri Romih je še vedno tesno povezana z jezikovno in etnično asimilacijo
- pereč problem povečevanje brezposelnosti med Romi
- povečana brezposelnost v regiji je pri slovenskem prebivalstvu močno zmanjšala toleranco pri finančnem in materialnem podpiranju Romov s strani države

## 8. OCENA ZDRAVSTVENEGA STANJA ROMSKE POPULACIJE

- Romi pri Gomilicah relativno malo obiskujejo ZD
- pogostejše bolezni pri Romih v Gomilicah so tuberkuloza, astma, bolezni srca (deloma dedne)

- prisoten je problem kajenja
- alkoholizem pri Romih je bolj problematičen pri moških, vendar ne izstopa glede na ostalo neromsko prebivalstvo
- prisoten je tudi problem necepljenja
- nataliteta pri Romih na splošno upada, je pa še vedno višja kot pri Slovencih
- včasih je bil problem nekontracepcije bistveno bolj pereč, danes posebej pri mlajši odrasli generaciji je ta problem manj prisoten. Še vedno pa so primeri prezgodnje prve zanositve pri dekletih in s tem povezani problemi
- praktično vse porode ženske iz romskega naselja Peščare pri Gomilicah opravijo v Rakičanu
- ni znanih primerov detomora
- gluhonemi otroci so prisotni le v eni družini
- v zdravstvu beležijo kar nekaj primerov namišljenih bolezni, s čimer želijo nekateri Romi priti do rent in s tem do višjih prihodkov
- nizka stopnja obveščenosti in osveščenosti kaže potrebo po predavanjih za prosveto in preventivo glede zdravega načina življenja, higiene, kajenja, alkohola, načrtovanja družine (kontracepcije)
- slabi sanitarni pogoji, majhni prostori in kajenje so glavni vzrok višje kronične obolevnosti Romov Gomilic
- opaziti je povečano stopnjo nevroze (stalni prepiri znotraj naselja)
- bistven porast obiskov preko zime opozarja na dejstvo, da se Romi prihajajo gret v bolnišnice in zdravstvene domove. To je dodatno znamenje pogosto nevzdržnih bivanjskih razmer v romskih naseljih in bivališčih
- obolenja niso toliko dedna (le nekaj primerov), kot so posledica slabih socialno-bivanjskih razmer
- pri vrtičnih romskih otrocih je opaziti zamik v individualnem razvoju zaradi jezikovnih in socializacijskih razmer
- problem nehigijene romskih otrok v vrtcu ni več tako pereč

## 9. ZAPOSLOVANJE

- kot povsod v Prekmurju je tudi med Romi pereč problem brezposelnosti, saj je le redkokateri Rom zaposlen. Izjema je murskosoboško območje, kjer je ta odstotek nekoliko višji, boljši pa je tudi položaj romske skupnosti kot celote
- reševanje vprašanja zaposlitve ni sistemsko. Mnogokrat je odvisno od trenutnih razmer v vodstvenih strukturah podjetij, ki so se odločale ali bodo Rome zaposlile ali ne. Taka primera sta, denimo, podjetji Primat in Planika, deloma so zaposlovali Rome tudi ponekod v javnem sektorju. V tem pogledu je bistvena ovira neprimerna in nizka izobrazba
- danes se število brezposelnih med Romi še naprej povečuje. Včasih je bilo med njimi več zaposlenih kot danes
- glede zaposlitve je bil v preteklosti (v prejšnjem sistemu) interes Romov večji, danes pa se zadovoljijo s socialno pomočjo
- slabo stanje tovarne Planika (nezaposlenost) ima široko paleto negativnih učinkov na Rome v Gomilicah in širšo populacijo
- Romi se vse bolj želijo dokazati zunaj »značilnih« romskih poklicev (glasba, popravila,...) pa tudi vedno manj prosjačijo

## 10. DELIKVENCA ROMOV

- stopnja delikventnosti pri Romih je v upadanju in ni bistveno različna od stanja pri ostali populaciji
- problematični so predvsem povratniki
- ponekod (Trnje, Črenšovci, manj Gomilica) obstajajo delikventne skupine, ki združujejo del mladih nezaposlenih Romov. V teh skupinah je močno prisoten alkohol, ki botruje marsikateremu kriminalnemu dejanju
- od oblik prestopništva je v zadnjem času v vzponu tihotapljenje beguncev in ilegalnih migrantov preko meje
- včasih je bilo več kraj, danes le-te niso več problem
- povečuje se število ropov, ki pa je na splošno še vedno nizko
- drog ne beležijo
- pogosti so pretepi med romskimi skupinami in tudi med Romi in Neromi predvsem v vinjenem stanju
- v romskem naselju pri Gomilicah je opaziti povečano agresivnost znotraj naselja

## 11. STRUKTURA POMOČI ROMOM

- Romi so v veliki večini prejemniki socialne podpore in drugih oblik pomoči
- vsakdo mora osebno zaprositi za pomoč, vsakih 6 mesecev pa mora zahtevek obnoviti. Pogoj je odločba o socialni (ali o drugačni obliki) ogroženosti
- pomoč se sestoji iz socialne podpore (za brezposelne, upokojene, invalidne osebe), otroškega dodatka, občasnih nepovratnih prispevkov občin (to izvaja iz lastnih sredstev predvsem občina Murska Sobota), naturalne pomoči, druge namenske pomoči ter občasne pomoči Rdečega križa in drugih dobrodelnih ustanov. Ta sredstva zagotavljajo finančno preživetje romskih družin. Prispevki za posamezne člane družine glede na zaposlenost, starost, izobraževanje in otroške doklade se dodeljujejo v skladu z metodologijo določitve finančne pomoči vsem skupinam prebivalstva, ki temelji na Zakonu o socialnem varstvu (Uradni list RS 54/92)
- Romi (iz sredstev pomoči in podpor, ki jih dobijo) sami plačujejo pri nakupih. K temu jih spodbuja tudi CSD, da bi si (Romi) pridobili izkušnje pri ravnanju z denarjem
- problem pomeni t.i. rentna tendenca v smislu namišljenih bolnikov, da bi si Romi zagotovili stalen vir dohodka.

#### 4. REZULTATI ANKETIRANJA V ROMSKEM NASELJU V GOMILICAH

Anketiranje je potekalo septembra 2000. Opravljenih je bilo sedem anket, dve družini sta vključeni kot eno gospodinjstvo v skupno anketo. Dve enočlanski gospodinjstvi – starejša ženska, stara 67 let in mlajši moški, star okrog 25 let in bolan – nista bili zajeti v anketo. Prav tako ni bil zajet v anketo mlajši moški, ki je že dlje časa na obisku pri bližnjih sorodnikih na Hrvaškem in je bil njegov dejanski bivalni status nejasen. V naselju je živel 35 prebivalcev, zaradi prej omenjenih vzrokov je skupno število prebivalstva v tabelah, ki podajajo podatke o posameznikih, 33. Primerjava z drugimi viri o številu prebivalstva v naselju (37 ob popisu prebivalstva leta 1991 in 36 po podatkih CSD iz leta 1999) kaže, da je bila zajeta cela populacija, ki jo je bilo z anketo objektivno mogoče obdelati.

Vprašanja v anketi so se nanašala na:

- vse člane gospodinjstva (uvodni del ankete, opis osnovnih demografskih, izobrazbenih in zaposlitvenih značilnosti posameznikov)
- člana nosilne generacije gospodinjstva (drugi del ankete, mnenjska vprašanja, vrednotenje pojavov, bolj kompleksni opisi razmer)

Vprašanja so bila po tipu:

- zaprta (točna opredelitev pojava z omejenim številom možnih odgovorov)
- polodprta (vrednotenje stanja na osnovi večjega števila ponujenih odgovorov)
- vprašanja tipa »da ali ne strinjati se s trditvijo«
- odprta vprašanja z opisnim tipom odgovora

Vse tabele v poglavju predstavljajo rezultate ankete. Pri interpretaciji rezultatov so ponekod vključena opažanja anketarjev pri delu na terenu.

##### 4.1. Osnovne demografske značilnosti

Anketirana populacija je demografsko zelo mlada. 11 ali tretjina prebivalcev je starih od 0 do 14 let, 18 ali 55 % je mlajših od 20 let. Najstarejši v anketo zajeti posameznik šteje 44 let. Spolna sestava po posameznih starostnih skupinah je dokaj izenačena. V vseh sedmih gospodinjstvih živi poročen par (ali izvenzakonska trajna zveza partnerjev) in njihovi otroci. Vsaj eden od otrok je v vseh gospodinjstvih mlajši od petnajstih let. Predšolska otroka imata dve gospodinjstvi, šoloobvezni otroci so v šestih gospodinjstvih. Število osnovnošolcev je za dva višje od števila prebivalcev v ustrezni starostni skupini, ker nekateri otroci ponavljajo posamezne razrede osnovne šole.

Izobrazbena sestava prebivalstva je zelo nizka. Le trije odrasli imajo dokončano osnovno šolo, poklicno šolo pa samo eden. Moški s končano poklicno šolo se je v naselje priselil in se narodnostno opredeljuje kot Slovenec (eden od staršev je bil Rom). Med odraslimi ženskami ni nobene, ki bi uspešno dokončala osnovno šolanje. Vsi, ki so končali osnovno šolo (z izjemo omenjenega posameznika s poklicno šolo) so mlajši od 25 let (tab. 9).



Tabela 9: Starostna, spolna in izobrazbena sestava prebivalstva (petletne starostne skupine).

Moški	Predš. otrok	Šolar	Dijak	0 OŠ	1-3 OŠ	4-7 OŠ	8 OŠ	Več kot OŠ	Skupaj
0-4	1	-	-	-	-	-	-	-	1
5-9	-	1	-	-	-	-	-	-	1
10-14	-	4	-	-	-	-	-	-	4
15-19	-	-	-	-	-	1	2	-	3
20-24	-	-	-	1	-	1	1	-	3
25-29	-	-	-	-	-	1	-	-	1
30-34	-	-	-	-	-	-	-	-	-
35-39	-	-	-	-	-	-	-	-	-
40-44	-	-	-	-	-	3	-	1	4
45+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	1	5	-	1	-	6	3	1	17

Tabela 9 - nadaljevanje

Ženske	Predš. otrok	Šolar	Dijak	0 OŠ	1-3 OŠ	4-7 OŠ	8 OŠ	Več kot OŠ	Skupaj
0-4	1	-	-	-	-	-	-	-	1
5-9	-	3	-	-	-	-	-	-	3
10-14	-	1	-	-	-	-	-	-	1
15-19	-	2	-	1	-	1	-	-	4
20-24	-	-	-	-	1	-	-	-	1
25-29	-	-	-	1	-	-	-	-	1
30-34	-	-	-	-	-	1	-	-	1
35-39	-	-	-	1	1	1	-	-	3
40-44	-	-	-	1	-	-	-	-	1
45+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	1	6	-	4	2	3	-	-	16

Tabela 9 - nadaljevanje

Skupaj	Predš. otrok	Šolar	Dijak	0 OŠ	1-3 OŠ	4-7 OŠ	8 OŠ	Več kot OŠ	Skupaj
0-4	2	-	-	-	-	-	-	-	2
5-9	-	4	-	-	-	-	-	-	4
10-14	-	5	-	-	-	-	-	-	5
15-19	-	2	-	1	-	2	2	-	7
20-24	-	-	-	1	1	1	1	-	4
25-29	-	-	-	1	-	1	-	-	2
30-34	-	-	-	-	-	1	-	-	1
35-39	-	-	-	1	1	1	-	-	3
40-44	-	-	-	1	-	3	-	1	5
45+	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skupaj	2	11	-	5	2	9	3	1	33

Eno gospodinjstvo šteje sedem članov, eno šest, dve pet, eno štiri in dve tri člane. Večja gospodinjstva so praviloma starejša, eno od njih je tudi dvodružinsko. Anketirana populacija je premajhna, da bi lahko na osnovi njene demografske strukture predvideli nadaljnji razvoj. Kljub vsemu pa je iz tabele 10 mogoče zaslediti trend padanja rodnosti pri ženski populaciji. Mlajše ženske so prvega otroka rodile nekoliko kasneje, večji pa je tudi časovni razmak med zaporedoma rojenimi otroci. To in pa podatek, da nekoliko starejši otroci še vedno živijo pri starših kaže, da se gomiliške družine številčno in naselitveno stabilizirajo.

Tabela 10: Rojevanje pri ženskah. Opis posameznih primerov.

Starost ženske	Št. rojenih otrok	Še žive v gospodinjstvu	Starost ob prvem porodu
21	1	1	19
22	2	2	24
29	1	1	23
37	3	3	17
37	6	5	16
39	4	4	18
44	7	4	25

Štiri ženske in trije moški so se v naselje priselili, pri vseh je bil vzrok poroka ali vzpostavitev trajne izvenzakonske zveze. Pet se jih je priselilo iz bližnjih naselij Dolinskega, eden z Goričkega in eden iz okolice Murskega Središča na Hrvaškem. Nekdaj bolj živi stiki s sorodnimi Romi na Hrvaškem ter s tem povezane poroke in selitve so zadnja leta manj pogosti zaradi težav pri pridobivanju državljanstva.

Tabela 11: Od kje so se priselili v sedanji kraj bivanja. Opisi posameznih primerov.

Od kje	Kje so živeli še pred tem
Črenšovci	Murski Črnci
Bakovci	Bakovci
Ropoča	Ropoča
Beltinci	Beltinci
Lapiči (M. Središče – HR)	Lapiči (M. Središče – HR)
Dokležovje	Dokležovje
Beltinci	Beltinci

Dinamika trajnega odseljevanja iz trenutno obstoječih gospodinjstev je zelo majhna, anketa je zabeležila samo tri take primere. Mlajši moški se je odselil k sorodnikom na Hrvaško, iz odgovorov anketiranega ni bilo mogoče razbrati, ali je ta odselitev trajna. Vzrok drugih dveh odselitev je bila poroka. Smeri selitve gomiliških Romov kažejo, da so sorodstveno povezani predvsem z Romi v Dokležovju, Beltincih, Črenšovcih ter Ropoči na Goričkem.

Mnenja o bodočih spremembah števila prebivalstva naselja so deljena. Pri enem gospodinjstvu je bilo zaznati željo po odselitvi (če bi za to obstajala možnost), kot vzrok pa so navedli slabe bivalne pogoje in konfliktno odnose med sosedi. V splošnem je zaznati negativen odnos do priseljevanja novih romskih družin, sprejemljive priselitve naj bi bile le tiste, ki bodo povezane s porokami.

#### 4.2. Značilnosti zaposlovanja in viri preživetja

Nihče od dvajsetih odraslih v naselju ni zaposlen. Vzroki so deloma zdravstvene narave (pogosta so astmatična obolenja in težave s srcem), še bolj pogosto pa gre za probleme, ki so podobni kot pri ostalih romskih skupnostih: nizka stopnja izobrazbe, nizka motiviranost za delo, včasih nestimulativna vloga oblik socialne pomoči ter splošna kriza zaposlovanja, ki je v regiji še posebej pereča.

Vsa gospodinjstva so odvisna od različnih oblik podpore, nekatera tudi od pomoči nevladnih organizacij, sorodnikov itd. Vloga dohodkov (tabela 12) iz začasnih zaposlitev ali kakršnihkoli opravljanj plačanih del je najverjetneje podcenjena ali zamolčana.

Tabela 12: Označite vse vrste in oblike dohodkov vseh članov gospodinjstva. Možnih je več odgovorov.

Socialna podpora, otroški dokladi	7
Socialna pomoč nevladnih organizacij in združenj (RK, Karitas)	5
Občasno delo brez statusa in zavarovanja	4
Materialna pomoč, darila, pomoč sorodnikov, sosedov, znancev	2
Pogodbena dela, honorarna dela	1
Drugo - prosijo	1
Plača	-
Dohodki od kmetovanja	-
Delo v tujini	-
Pokojnina	-
Štipendije za dijake, študente, učence	-

Pri ekonomskih dejavnostih, ki prinašajo dohodek (tabela 13), je najpogosteje nastopanje glasbenikov na prireditvah, pomoč okoliškemu prebivalstvu pri kmečkih opravilih in zbiranje reciklažnega materiala. Številne nekdanje tradicionalne romske obrti in storitve so izgubile ekonomski pomen, deloma tudi zaradi drugačnega trga storitev ter vse manjše ekonomske povezanosti Romov z okoliškim prebivalstvom. Komunikacija Romov z neromskim okoljem se vse bolj navezuje na sodelovanje s socialnimi in sorodnimi ustanovami.

Tabela 13: Katere so ekonomske dejavnosti, ki članom gospodinjstva prinašajo dohodek? Možnih je več odgovorov.

Nastopanje na prireditvah (glasba, prerokovanje...)	3
Delavec v kmetijstvu	3
Zbiranje reciklažnih materialov (kovine, steklo, papir...)	2
Delavec pri obrtniku	1
Drugo	1

#### 4.3. Etnična identiteta, jezik, vera

32 posameznikov iz anketirane populacije se narodnostno prišteva k Romom, eden se opredeljuje za Slovenca. Enako se opredeljujejo tudi po maternem jeziku. Samoopredeljevanje za Roma je nesporno, pri nobenem posamezniku

ni bilo opaziti dvoma ali nihanje med različnimi identitetami. Izraz Cigan uporabljajo vsaj enako pogosto kot Rom in se jim (vsaj na nivoju individualne komunikacije) ne zdi žaljiv. Enako velja za izraz ciganski jezik.

V družini in med sosedi prevladuje raba romščine kot vsakdanjega jezika. Raba slovenščine je redkejša, vezana predvsem na mlajši del prebivalstva. Romski jezik izven naselja uporabljajo samo, kadar komunicirajo z drugimi Romi, predvsem sorodniki. Slovenščina, ki jo uporabljajo, je modificirana prekmurščina. Mlajši bolje obvladujejo standardni slovenski jezik in ga v določenih situacijah poizkušajo uporabljati. Težave pri razumevanju slovenščine je bilo opaziti predvsem pri delu starejših, zlasti žensk.

Dodatni vzrok, ki povzroča nizko jezikovno integracijo v večinsko družbo, je zelo skromno spremljanje tiskanih medijev. Najbolj prisotni mediji so le televizija in lokalni radio, tiskana beseda pa se redkeje pojavi le med otroci, bolj s posredovanjem šole. Tiskanega gradiva v romščini ne uporabljajo.

Tabela 14: Raba jezika članov gospodinjstva.

	Romsko	Slovensko	Rom. in Sl.
Doma	6	-	1
Zaselek	5	-	2
Vas	-	7	-
Širše	-	6	1
Pri delu	-	5	2
Upr.zad.	-	7	-

Vseh 30, ki se prištevajo k neki veroizpovedi, je rimokatolikov. Redno obiskovanje cerkvenih obredov je značilno za manjši del, večinoma so to otroci. Od teh nekaj hodi tudi k verouku. V cerkev hodijo predvsem ob posebnih priložnostih, v ospredju je krst pa tudi poroka in poslavljanje od pokojnega.

15. Kako pogosto člani gospodinjstva obiskujejo verske obrede?

Redno (2 do 4-krat mesečno)	4
Manj pogosto	6
Ob posebnih priložnostih	20
Nikoli	3

#### 4.4. Gravitacija, centralna naselja, oskrba

Gomiliška romska populacija dnevno gravitira le v okviru najbližjih naselij. Najpogostejši kraji, kamor dnevno odhajajo zaradi oskrbe in obiskovanja ustanov (šola, vrtec) so Turnišče, Črenšovci, Gomilica in Beltinci. Najpomembnejši center je Turnišče, kjer je tudi zdravstvena postaja, pošta in banka. Lendava in Murska Sobota sta naselji, kjer obiskujejo bolj specializirane ustanove (bolnišnica, socialne službe) ali trgovine. Zaradi nekaterih storitev (avtomehanik, frizer) so pomembni centralni kraji še Gornja Bistrica in Lipa.

Najpomembnejše centralne institucije za Rome (poleg CSD) so trgovina z živili, zdravstvena postaja, osnovna šola in Banka. Ostale dejavnosti so zaradi nizkega življenjskega standarda, načina življenja in pogosto tudi zaradi segregacije (zelo malo obiskujejo gostinske lokale) manj pomembne.

Tabela 16: V katerem kraju opravljate, oziroma zadovoljujete našete funkcije / potrebe / interese? Navedete lahko več krajev.

Storitev,.....	Turni šče	Len dava	M.So bota	Čren šovci	Gomi lica	Beltin ci	Lipa	Bistri ca	Kjerk oli	Polana	Trnje	Skupaj
Trgovina z živili	4	-	1	2	6	3	1	-	-	-	-	17
Zdravnik	6	3	1	1	-	1	-	-	-	-	-	12
Osnovna šola	7	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	10
Banka	7	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	10
Pošta	7	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	9
Zobozdravnik	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8
Frizer	2	1	-	1	-	-	3	-	-	-	1	8
Zdravnik specialist	-	1	6	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Trgovina s tekstilom	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Trgovina s čevlji	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Avtoservis	1	2	-	-	-	-	-	3	-	-	-	6
Cerkev	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tehnična trgovina	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	3
Vrtec	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Delo	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2
Gostilna, lokal	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	2
Veterinar	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Skupaj	52	14	14	9	8	5	4	3	2	1	1	113

#### 4.5. Obiski sorodnikov in znancev, stiki z ostalimi Romi

Romi iz Gomilic bistveno bolj pogosto obiskujejo ožje sorodnike kot pa znance. Zaradi nekdanj precej večjih družin in velike poselitvene razpršenosti njihovih nekdanjih članov je radij (pogostejšega) obiskovanja precej širok, še vedno pa so v ospredju kraji na Dolinskem in Goričkem.

Tabela 17: Koga od sorodnikov obiskujejo (pogostnost)

Starše	2
Brate, sestre	21
Bratrance, sestrične	10
Drugo sorodstvo	2

Podobno kot so pokazali rezultati analize migracij tudi pri obiskih sorodnikov opazamo, da so gomiliški Romi sorodstveno najbolj povezani z Romi v naseljih Beltinci, Ropoča, Črenšovci, Dkležovje in Pušča pri Černelavcih. Sorodstveni stiki z Romi v nekaterih drugih večjih koncentracijah, ki so zelo

blizu (Dobrovnik, Dolga vas, Lendava) so redkejši. Vzroke lahko iščemo tudi v precejšnjih jezikovnih in etnografskih razlikah med Romi, ki so glede na migracije različnega makroregionalnega izvora.

Tabela 18: Kje živijo sorodniki, ki jih najpogosteje obiskujejo (izven naselja)

Beltinci	7
Ropoča	6
Črenšovci	4
Dokležovje	3
Püşča (Černelavci)	3
Lendava	2
Dolga vas	1
Trnje	1
Odranci	1
Maribor	2
Koper	2
Škofja Loka	1
Planina	1
Hrvaška	1

Krog obiskovanja znancev je geografsko precej širši, a precej manj pogost. Tako pri obiskovanju sorodnikov in znancev je značilno ohranjanje stikov z Romi, ki so se odselili v bolj oddaljene predele Slovenije in v tujino.

Tabela 19: Kje živijo znanci, ki jih najpogosteje obiskujejo (izven naselja)

Lendava	2
Murska Sobota	2
Goričko	1
»Povsod po Prekmurju«	1
Črenšovci	1
Koper	1
Maribor	1
Ptuj	1
Ljutomer	1
Škofja Loka	1

Sodelovanje gomiliških Romov z drugimi Romi v Prekmurju in Sloveniji je zelo skromno. Prevladuje že omenjeno obiskovanje sorodnikov in znancev, ostali, pogosto redki stiki pa se navezujejo na srečevanja (bolj neformalna) na zabavnih in kulturnih prireditvah. Nekateri so že obiskali romske folklorne prireditve. Precejšnja je razlika med tistimi, ki so se prej bolj udeleževali v javnem življenju (bili zaposleni, člani glasbenih skupin) in si s tem bolj razširili krog znancev, ne samo med Romi. Med družinami so velike razlike.

Sodelovanja bolj formalnega značaja, na primer na področjih zaposlovanja, politike in izobraževanja najpogosteje ni ali ga vsaj do zdaj ni bilo, čeprav del Romov možnosti in organizacije, predvsem romske, pozna.

Tabela 20: Koliko člani gospodinjstva sodelujejo z ostalimi skupinami Romov v Prekmurju in širše?

	pogosto	redko	nikoli
Stiki s sorodniki	6	1	-
Obiski prijateljev, znancev	4	3	-
Na zabavah, praznovanjih	3	2	2
Na področju kulture	1	3	3
Pri delu, opravilih ipd.	1	1	5
Pri izobraževanju	-	1	6
V politiki	-	-	7

#### 4.6. Stiki z večinskim prebivalstvom

Stiki s slovenskim prebivalstvom Gomilic so manj pogosti, vsaj v nekaterih primerih lahko govorimo o problemih segregacije. Ta je nekoliko manj prisotna pri otrocih, saj je izoliranosti romskih osnovnošolcev tudi zaradi spremenjenih pedagoških in obšolskih prijemov v šoli manj kot nekdanj. Enako velja za vrtec. V splošnem velja, da se romski otroci z neromskimi vrstniki družijo pogosteje kot odrasli. Zlasti to velja za igro, prijateljevanje in druženje v športu. Moški imajo stike z večinskim prebivalstvom pogosteje kot ženske. Druženja v obliki članstva v društvih praktično ni, izjema je članstvo v športnih klubih (nogomet). Za celotno odraslo romsko prebivalstvo velja, da se s slovenskim najpogosteje srečuje na veselicah, pri redkih obiskih, v cerkvi, včasih tudi pri kmečkih opravilih.

Tabela 21: Društvene in neformalne oblike druženja med Romi in Slovenci.

	Otroci			Odrasli moški			Odrasle ženske		
	pogosto	redko	ne	pogosto	redko	ne	pogosto	redko	ne
Rekreac	5	-	2	-	2	5	-	-	7
Gostilna	-	-	7	-	1	6	-	-	7
Veselice	-	2	5	-	4	3	-	2	5
Prijatelji	3	1	3	3	2	2	2	3	2
Km.dela	-	-	7	1	3	3	2	3	2
Cerkev	2	3	2	-	5	2	-	4	2
Šp. klub	4	-	3	1	2	4	-	-	7
Kult. dr.	-	1	6	-	1	6	-	1	6
Gasilci	-	-	7	-	-	7	-	-	7
Drugo	1	-	6	-	-	7	-	1	6

Pri oceni kakovosti stikov Romi najpogosteje odgovore, da se stikov z drugimi najraje izogibajo. Iz odgovorov v anketi ni razbrati konfliktnih situacij, čeprav se le te pojavljajo. Gre predvsem za spore z delom lastnikov kmetijskih površin, na katere se romsko naselje spontano širi. V neformalnih razgovorih s slovenskim prebivalstvom vasi se je dalo ugotoviti, da pri delu Slovencev prihaja do popolnega odklanjanja kakršnega koli stika z Romi in da bi del ljudi najraje videl, da bi bili obe etnični skupnosti medsebojno izolirani. Del negativnega odnosa do Romov pri večinskem prebivalstvu povzroča tudi nezadovoljstvo zaradi razmeroma visokih denarnih podpor, ki jih Romi dobivajo v obdobju visoke stopnje brezposelnosti in socialne krize.

Tabela 22: V kakšnih stikih ste s prebivalci vasi izven zaselka?

Z ostalimi vaščani imamo normalne odnose	1
Občasno sodelujemo s prebivalci teh naselij	2
Rajši se izogibamo stikov s temi prebivalci	4
Smo v občasnih sporih s prebivalci naselja	-
Ne razumejo nas in smo stalno v sporih	-
Ni stikov	-

Vse to vpliva na poglobljanja nekaterih negativnih, pogosto klišejskih predsodkov do pripadnikov druge narodnosti. V tabelah 23 do 26 so analizirana mnenja o karakternih značilnostih in razlikah, ki jih imajo gomiliški Romi o sebi in o slovenskem prebivalstvu v Gomilicah. Iz vsebine odgovorov je mogoče razbrati, da se značajska ocena pogosto prepleta z izkušnjami posameznika. Romi poudarjajo, da so razlike med posamezniki znotraj obeh etničnih skupin zelo velike.

Tabela 23: Kako bi ocenili lastnosti Romov v Gomilicah? Pri vsaki lastnosti ocenite ali je zelo pozitivna (vrednost 5), pretežno pozitivna (4), »nekje na sredi« (3), pretežno negativna (2) ali negativna (1).

Positivna lastnost	5	4	3	2	1	Srednja vrednost	Negativna lastnost
Delavni	-	3	4	-	-	3,4	Leni
Zanesljivi	2	4	1	-	-	4,1	Nezanesljivi
Pošteni	1	4	1	1	1	3,9	Nepošteni
Samozavestni	1	3	3	-	-	3,7	Nesamozavestni.
Radodarni	3	1	3	-	-	4,0	Skopi
Varčni	2	-	2	2	1	3,0	Razsipni
Veseli	6	-	1	-	-	4,7	Žalostni, malodušni
Solidarni	3	1	1	2	-	3,7	Nesolidarni
Urejeni	1	3	1	2	-	3,1	Neurejeni
Odperti	4	1	1	1	-	4,1	Zaprti
Pripravljeni pomagati	2	2	1	1	1	3,4	Egoisti
Prijazni, dostopni	4	1	2	-	-	4,3	Vzvišeni
Redoljubni	1	2	2	1	1	3,1	Nemarni
Skrbni	2	1	4	-	-	3,7	Brezbrižni
Družabni	4	1	-	2	-	4,0	Nedružabni
Iskreni	2	1	4	-	-	3,7	Zahrbtni



Tabela 24: Kako bi ocenili lastnosti Slovencev v Gomilicah? Pri vsaki lastnosti ocenite ali je zelo pozitivna (vrednost 5), pretežno pozitivna (4), »nekje na sredi« (3), pretežno negativna (2) ali negativna (1).

Pozitivna lastnost	5	4	3	2	1	Srednja vrednost	Negativna lastnost
Delavni	5	1	-	-	1	4,3	Leni
Zanesljivi	2	2	2	-	1	3,6	Nezanesljivi
Pošteni	4	-	2	1	-	4,0	Nepošteni
Samozavestni	5	1	-	-	1	4,3	Nesamozavestni
Radodarni	3	1	2	1	-	3,9	Skopi
Varčni	3	1	3	-	-	3,6	Razsipni
Veseli	4	2	-	1	-	4,3	Žalostni, malodušni
Solidarni	2	2	1	1	1	3,4	Nesolidarni
Urejeni	2	4	-	1	-	4,0	Neurejeni
Odperti	4	3	-	-	-	4,6	Zaprti
Pripravljeni pomagati	2	1	2	1	1	3,3	Egoisti
Prijazni, dostopni	4	-	2	1	-	4,0	Vzviišeni
Redoljubni	3	3	1	-	-	4,3	Nemarni
Skrbni	4	2	1	-	-	4,4	Brezbrižni
Družabni	3	-	2	2	-	3,6	Nedružabni
Iskreni	1	1	4	-	1	3,1	Zahrbtni

Tabela 25: Primerjava Romov in Slovencev po posameznih značajskih lastnostih (s strani Romov).

Romi		Slovenci	
Delavni	3,4	4,3	Delavni
Zanesljivi	4,1	3,6	Zanesljivi
Pošteni	3,9	4,0	Pošteni
Samozavestni	3,7	4,3	Samozavestni
Radodarni	4,0	3,9	Radodarni
Varčni	3,0	3,6	Varčni
Veseli	4,7	4,3	Veseli
Solidarni	3,7	3,4	Solidarni
Urejeni	3,1	4,0	Urejeni
Odperti	4,1	4,6	Odperti
Pripravljeni pomagati	3,4	3,3	Pripravljeni pomagati
Prijazni, dostopni	4,3	4,0	Prijazni, dostopni
Redoljubni	3,1	4,3	Redoljubni
Skrbni	3,7	4,4	Skrbni
Družabni	4,0	3,6	Družabni
Iskreni	3,7	3,1	Iskreni
Srednja ocena	3,7	3,9	Srednja ocena

Tabela 26: Opis »karakternega profila« Romov in Slovencev (s strani Romov).

Romi		Slovenci	
Veseli	4,7	4,6	Odprti
Prijazni, dostopni	4,3	4,4	Skrbni
Odprti	4,1	4,3	Veseli
Zanesljivi	4,1	4,3	Samozavestni
Radodarni	4,0	4,3	Delavni
Družabni	4,0	4,3	Redoljubni
Pošteni	3,9	4,0	Prijazni, dostopni
Skrbni	3,7	4,0	Pošteni
Samozavestni	3,7	4,0	Urejani
Solidarni	3,7	3,9	Radodarni
Iskreni	3,7	3,6	Zanesljivi
Delavni	3,4	3,6	Družabni
Pripravljeni pomagati	3,4	3,6	Varčni
Redoljubni	3,1	3,4	Solidarni
Urejani	3,1	3,3	Pripravljeni pomagati
Varčni	3,0	3,1	Iskreni
Srednja ocena	3,7	3,9	Srednja ocena

#### 4.7. Mnenja Romov o romski problematiki nasploh in posebej v Gomilicah

Mnenja Romov o osnovnih romskih problemih v slovenski družbi so podobna ugotovitvam politike raziskovalne dejavnosti in služb, ki se z Romi največ ukvarjajo. Romi v ospredje postavljajo probleme finančne pomoči ter, po njihovem mnenju, premajhne vloge države pri reševanju obstoječega stanja. Nekoliko manj postavljajo v ospredje probleme integracije v družbo in odnose z večinskim prebivalstvom. Zanimivo je, da ne želijo izoliranih, povsem romskih naselij. To je najverjetneje posledica pogostih konfliktov med Romi, ki bivajo v slabih pogojih in konkurenčnosti med romskimi skupinami.

Tabela 27: Kaj je po Vašem mnenju najbolje storiti za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji? Možnih je več odgovorov.

Vlagati v izobraževanje	7
Večja materialna pomoč občine	7
Vlagati v delovno usposabljanje	6
Večja materialna pomoč države	6
Skrbeti za vključevanje Romov v družbo	5
Skrbeti za čimboljše odnose z večinskim prebivalstvom	5
Urediti ločena naselja za Rome	1
Drugo	1

Kot osnovni problem življenja v svojem naselju navajajo poleg brezposelnosti še slabe bivalne ter z njimi povezane zdravstvene in higijenske pogoje.

Tabela 28: Kateri so po vašem mnenju in izkušnjah največji problemi urejanja življenja Romov v Gomilicah? Možnih je več odgovorov.

Brezposelnost	6
Slabi bivalni pogoji	6
Slabi zdravstveni in higienski pogoji	6
Nizka izobrazba	5
Slaba delovna usposobljenost	5
Zavračanje s strani delodajalcev	5
Nerazumevanje bližnjega bivalnega okolja (naselja) – predsodki	5
Nerazumevanje občine	5
Pomanjkanje delovnih navad	4
Nerazumevanje države	4
Nerazumevanje vrtca, šole, socialnih ustanov	2

#### 4.8. Bivalni pogoji Romov v Gomilicah in njihove potrebe

Romi bivajo v zidanih poslopjih, ki pa so slabe kakovosti (slaba temeljitev, slabe strehe, fasade pogosto pokajo, poslopja so večinoma majhna, za povečanje površin k hišam dograjujejo lesene barake). Gospodinjstva so razmeroma dobro opremljena, ključna pomanjkljivost je, da ni vodovoda, s tem pa tudi ne kopalnic in stranišč z izpiranjem.

Starejša ženska, ki živi sama, biva v hiši najslabše kakovosti. Mlajši bolan moški biva v stanovanjskem kontejnerju pod dopustnim robom higienskega minimuma.

Tabela 29: Kako je opremljeno Vaše gospodinjstvo?

Tekoča voda	7
Kolo	7
Urejeno odlagališče odpadkov (kontejner, kanta)	7
Urejen odvoz odpadkov	7
TV sprejemnik	6
Avto	5
Telefon	4
Satelitska antena	2
Mobilni telefon	1
Motorno kolo, moped	1
Priključeni na kabelsko TV	-
Kopalnica	-
WC z izpiranjem	-
Računalnik	-

Lokalno romsko prebivalstvo želi bivati v bolj urejenem naselju z jasno parcelacijo, dvorišči in možnostjo obdelave lastnih vrtov. Večina gospodinjstev je mnenja, da bi trenutno potrebovali osem bivalnih stavb s parcelami, soseska pa naj bi se v bodoče ne širila za več kot 2 do 4 družine.

Tabela 30: Kakšne so potrebe Vas in članov Vašega gospodinjstva glede zemljišč za:

Tip	Da	Ne
Stanovanjske hiše	7	-
Gospodarska poslopja	5	2
vrtno površine	7	-
dvorišče	7	-
poti	7	-

V ustreznih dokumentih je bilo pred leti že opredeljeno omejeno območje za vrtno površino nasajev. Splošno je bilo tudi namembnost dela prvotno njivske površine. Nasajev je danes tudi izjema z gradnjo (in namembnost gradnje) je bolj splošno opredeljena z Jarkom na vrhu do površine 500 m<sup>2</sup> (opredeljena površina). Na območju, ki je opredeljena za vrtno površino, so opredeljena tudi površine, ki so opredeljene za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino.

Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino.

Neposredno območje je opredeljeno za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino.

Vzorec, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino. Prostor, ki je opredeljen za vrtno površino, je opredeljen za vrtno površino.

## 5. PREDLOGI ZA MOŽNE UREDITVE ROMSKEGA NASELJA NA JUGOZAHODNO OD NASELJA GOMILICE

### 5.1. Stanje

Romsko naselje je nastalo po drugi svetovni vojni. Locirano je na jugozahodnem delu vasi Gomilice v k.o. Gomilice. Nastalo je na njivskih površinah, katere so kmetje aktivno obdelovali. Prvotno je tam stal le en objekt, kasneje pa se je naselje širilo. Pet hiš je danes združenih v zverženem nizu tik ob ali na nekdanji poti, ki je danes večinoma zaraščena in zasmetena. Za temi hišami na severni strani je odvodni jarek, ki je povsem zaraščen in zasmeten. Onkraj jarka je obdelovalno opuščena njivska parcela in nekaj strnjenih smetišč. Južno od osnovnega niza stanovanjskih hiš se je pričel razvijati nov gradbeni niz z eno stanovanjsko hišo in več zasilnimi objekti in skladovnicami. Nastajati je začel še tretji niz z eno stanovanjsko hišo, bivalnim kontejnerjem in enim spremljajočim objektom. V okviru naselja je nekaj vrtov in več smetišč. Bivalna poslopja so sicer zidana, a slabše kakovosti (slabi temelji, neprimerne strehe, stene ponekod pokajo, objekti so nepodkleteni in enonadstropni). Razmere so podrobneje prikazane na karti 3.

V urbanistični dokumentaciji je bilo pred leti že opredeljeno omejeno območje za ureditev romskega naselja. Spremenjena je bila tudi namembnost dela prvotno njivskih površin. Naselje se danes tudi fizično z gradnjo (in nameravano gradnjo) širi naprej na jug (poleg tega se vzporedno z Jarkom na vzhod do jugovzhod širijo površine onesnaženja) na obdelovalne površine, kar poleg estetske, morfološke in higienske neurejenosti krepi tudi konflikte s kmeti, ki so obdelovalci in povečini lastniki njivskih zemljišč. Prostor, ki ga Romi zasedajo, se širi ne le z gradnjo, ampak tudi s smetenjem, odlaganjem kovinskih odpadkov, ki dodatno ovirajo obdelavo ter z uporabo površin v sanitarne namene.

Prvotno z dokumentacijo predvideno ureditveno zemljišče je merilo približno 1690 m<sup>2</sup>. Površina, ki jo Romi trenutno zasedajo, meri po oceni dela na terenu okrog 4200 m<sup>2</sup>. Novonastala širitev v škodo kmetov znaša okrog 2500 m<sup>2</sup>.

Neposredno prizadet je niz parcel (ki potekajo v smeri vzhod-zahod) od številke 3246/1 (ki je tako kot naslednja v lasti oziroma upravljanju Sklada kmetijskih zemljišč) do 3257, posredno je lahko prizadeta tudi naslednja parcela št. 3258, ki na romski teritorij neposredno meji. V povprečju je zasedene okrog 250 m<sup>2</sup> parcele v lasti kmetov.

Vzporedno s tem, ko občinska prostorska dokumentacija predvideva izdelavo PUP za naselje Gomilica, se v romskem naselju in neposredni okolici pojavljajo naslednji problemi:







- povračilo ali nadomestitev škode prizadetim kmetom
- legalizacija in pravna ureditev območja romskega naselja



### Karta 3

Merilo 1:500

Romsko naselje Peščare  
pri Gomilicah

### Skica obstoječega stanja

-  stanovanjska hiša
-  bivalni kontejner
-  nebivalni objekt
-  vrt
-  večje smetišče
-  gramozne prometne in dvoriščne površine

-  meja območja prvotno predvidenega za ureditev romskega naselja
-  površina, ki jo trenutno zasedajo Romi

Raziskovalni projekt:

### Problematika Romov v občini Turnišče

Naročnika: Občina Turnišče  
MOP-UPP

Izvajalec: Inštitut za geografijo, Ljubljana

Avtorja: Peter Repolusk  
Damir Josipovič

Kartograf: Iztok Sajko

Ljubljana 2000



- bivalna, socialna, higienska in estetska sanacija romskega naselja

Ena od možnih rešitev je pridobiti nadomestna zemljišča za kmete iz parcel, ki jih upravlja Sklad za kmetijska zemljišča. V tem primeru bi bilo potrebno oblikovno in funkcijsko preurediti površine v romskem naselju.

## 5.2. Izhodišča pri reševanju problema

Predlogi reševanja prostorske ureditve romskega naselja, navedeni in opisani v nadaljevanju, so zasnovani na naslednjih izhodiščih:

- demografske tendence v romskem naselju kažejo, da se le-to ne veča več; to nakazujejo tako padajoča rodnost in manjšanje družin (stabilizacija velikosti) kot tudi pogosto izražene želje Romov samih, da ne želijo priseljevanja novega prebivalstva, razen v primeru porok; na osnovi tega sodimo, da bistvene potrebe širitve naselja (odvisno od ureditve stanovanjskih zgradb) v perspektivi ni pričakovati; v zadnjem obdobju je bilo število prebivalcev razmeroma konstantno ali je celo rahlo upadalo - 41 leta 1990, 37 ob popisu prebivalstva leta 1991 in 35 (ali 36) v času anketiranja; optimalna rešitev bi bila tako oblikovati 10 zazidljivih parcel z osnovno spremljajočo infrastrukturo
- naselje je močno ekološko oporečno; socialni, bivalni in higienski pogoji bivanja v romskem naselju postajajo nevzdržni tako za Rome kot za sosednje prebivalstvo, ki prihaja z njimi v stike; naselje je sicer elektrificirano in opremljeno z vodovodom, nima pa urejenega kanalizacijskega omrežja; to povzroča neznosen smrad, saj se vse odplake stekajo neposredno po površini proti Jarku; dodaten problem je nizek (skorajda nulti) nagib terena, ki povzroča zastajanje odplačnih vodá
- dano območje je ekološko izpostavljeno in ogroženo, saj je v ravninskem svetu okolje (predvsem prst in podtalnica) izjemno ranljivo
- v obstoječih razmerah se povečuje konfliktnost med romskimi družinami
- naselje bi bilo v primeru oblikovanja novih prostorskih rešitev potrebno čim bolj strniti, s tem znižati stroške gradnje infrastrukture in ohraniti čim več obdelovalnih površin
- ker ne gre za urbano sosesko (ali bolje sosedstvo, saj gre za zelo majhno skupino ljudi), niso potrebni večji spremljajoči infrastrukturni objekti razen dovoznih cest in obračališč.

## 5.3. Metodologija in predlogi

Prva dva predloga (nadomestna gradnja) predvidevata temeljito sanacijo obstoječega naselja z novogradnjami. Na osnovi ustaljene prakse urbanističnega planiranja (Pogačnik, A., 1980) smo opredelili naslednje osnovne elemente naselja ter njihove dimenzije:

- enodružinska stanovanjska hiša tlorisa 64 m<sup>2</sup> z etažo in kletjo (klet bi sprostila zunanjo potrebno parkirno površino); tovrstna rešitev omogoča do

- osem ležišč in s tem potencialno rešitev za dve družini; Tloris stavbe je mogoče zmanjšati na 50 m<sup>2</sup> (7x7 m) in s tem racionalizirati rabo površin ter povečati gostoto poselitve; pritlična hiša bi terjala večje parcele
- stavbne parcela velikosti 240 m<sup>2</sup> (15,5x15,5 m ali 8x30 m); tloris je zaradi racionalizacije rabe prostora in premikov gradbenih črt mogoče zmanjšati na 200 m<sup>2</sup> pri stavbni parceli kvadratne oblike (14x14 m) ali 175 m<sup>2</sup> (7x25 m) pri stavbni parceli podolgovate oblike.
  - dovozna ali stanovanjska cesta širine 6 m z obračališčem; omogočati mora dostop gasilskih vozil in vozil za odvažanje smeti

Tretji predlog predvideva sanacijo obstoječega stanja, kar pa je zaradi izrazite urbanistične neurejenosti manj primerna možnost.

### 5.3.1. Prvi predlog (karta 4)

Enodružinske vrstne hiše, tloris stavbe 64 m<sup>2</sup>, velikost parcele 240 m<sup>2</sup>. Parcela je v obliki paralelograma, daljša stranica dolžine 30 m. Na razmeroma kratki razdalji je mogoče oblikovati 10 stavbnih parcel. Enajsta površina enake velikosti bi služila kot prometno obračališče, del pa kot igrišče za otroke ali družabni prostor. Nekdanjo pot ob Jarku bi bilo potrebno preurediti v dovozno cesto.

Skupna površina (brez dovozne ceste) 2600 m<sup>2</sup>. Gostota poselitve (45 stanovalcev) 170 stanovalcev/ha.

Racionalizacija: mogoče je predvideti manjše tlorise stavb (50 m<sup>2</sup>) ter za 5 m krajše stavbne parcele. S tem bi se površina zmanjšala na okrog 2000 m<sup>2</sup>, gostota pa povečala na 225 stanovalcev/ha.

Prednosti: cenejša gradnja, tehnično lažje urejanje infrastrukture, razmeroma majhna površina (približno polovica površine, ki jo romsko naselje zaseda danes).

Slabosti: Nizka stopnja individualnosti bivanja, možnosti črne gradnje na razmeroma dolgih parcelah.

Varianta rešitev: V polnem obsegu ostanejo samo stavbne parcele od 1 do 8. Parceli 9 in 10 (kasneje zasedeni) sta manjši. V oblikovanje obračališča in zelene površine se vključi še severni del parcele 3257. S tem dosežemo večjo izravnano linije meje med pozidanim in kmetijskimi površinami.

### 5.3.2. Drugi predlog (karta 5)

Enodružinske prostostoječe hiše, tloris stavbe 64 m<sup>2</sup>, velikost parcele 240 m<sup>2</sup>. Parcela je v obliki kvadrata, stranica dolžine 15,5 m. Na razmeroma kratki razdalji je mogoče oblikovati 8 stavbnih parcel v dveh nizih. Dovožno cesto bi bilo treba zgraditi na sredi med obema nizoma hiš.









# Karta 4

Merilo 1:500

Romsko naselje Peščare pri Gomilicah

## Prvi predlog ureditve naselja

-  stanovanjska hiša
-  vrt in dvorišče
-  zelene površine
-  prometne površine
  
-  meja območja, prvotno predvidenega za ureditev romskega naselja
-  površina, ki jo trenutno zasedajo Romi

Raziskovalni projekt:

### Problematika Romov v občini Turnišče

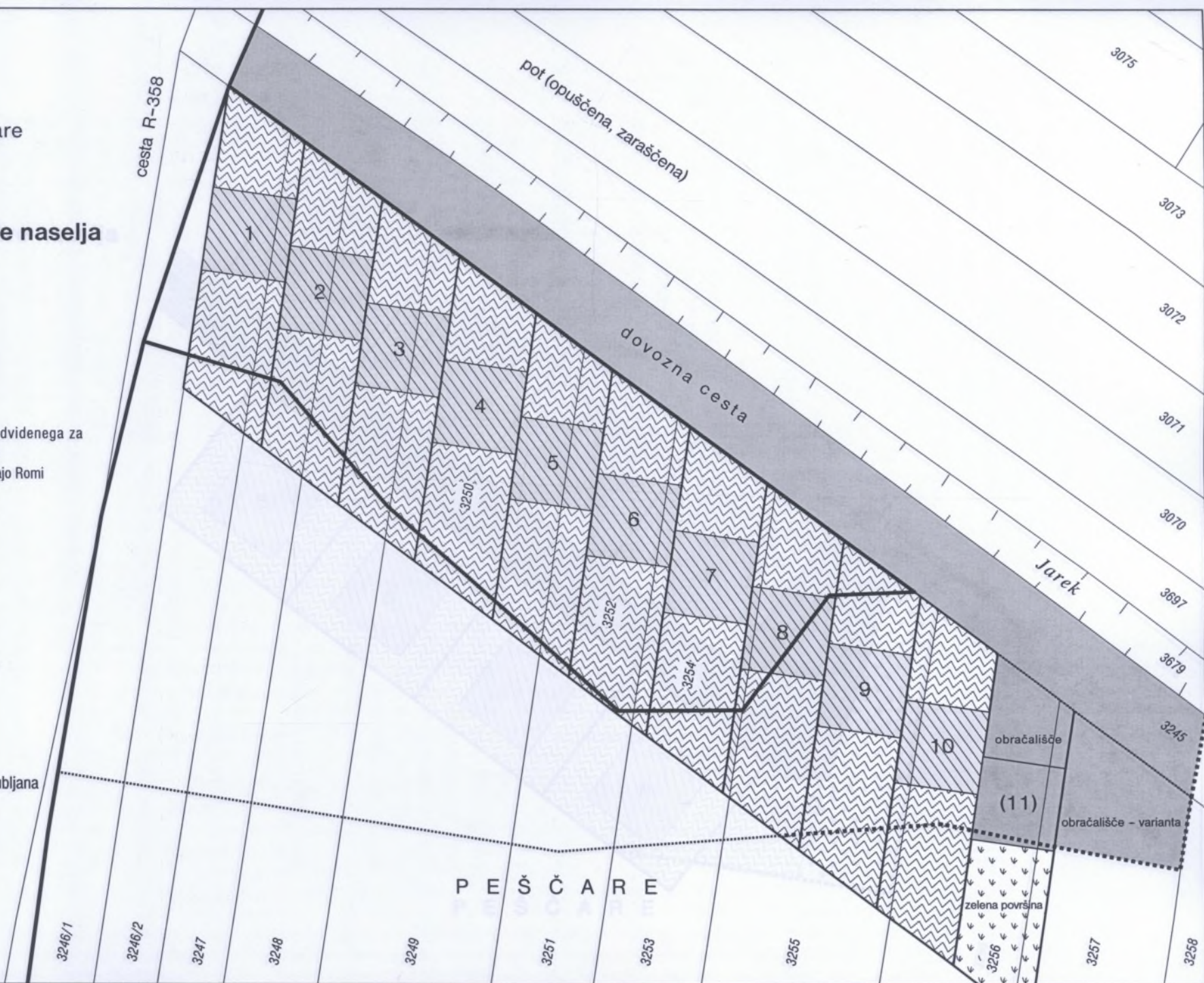
Naročnika: Občina Turnišče  
MOP-UPP

Izvajalec: Inštitut za geografijo, Ljubljana

Avtorja: Peter Repolusk  
Damir Josipovič

Kartograf: Iztok Sajko

Ljubljana 2000









## Karta 5

Merilo 1:500

Romsko naselje Peščare  
pri Gomilicah

### Drugi predlog ureditve naselja

-  stanovanjska hiša
-  vrt in dvorišče
-  zelene površine
-  prometne površine

-  meja območja, prvotno predvidenega za ureditev romskega naselja
-  površina, ki jo trenutno zasedajo Romi

Raziskovalni projekt:

### Problematika Romov v občini Turnišče

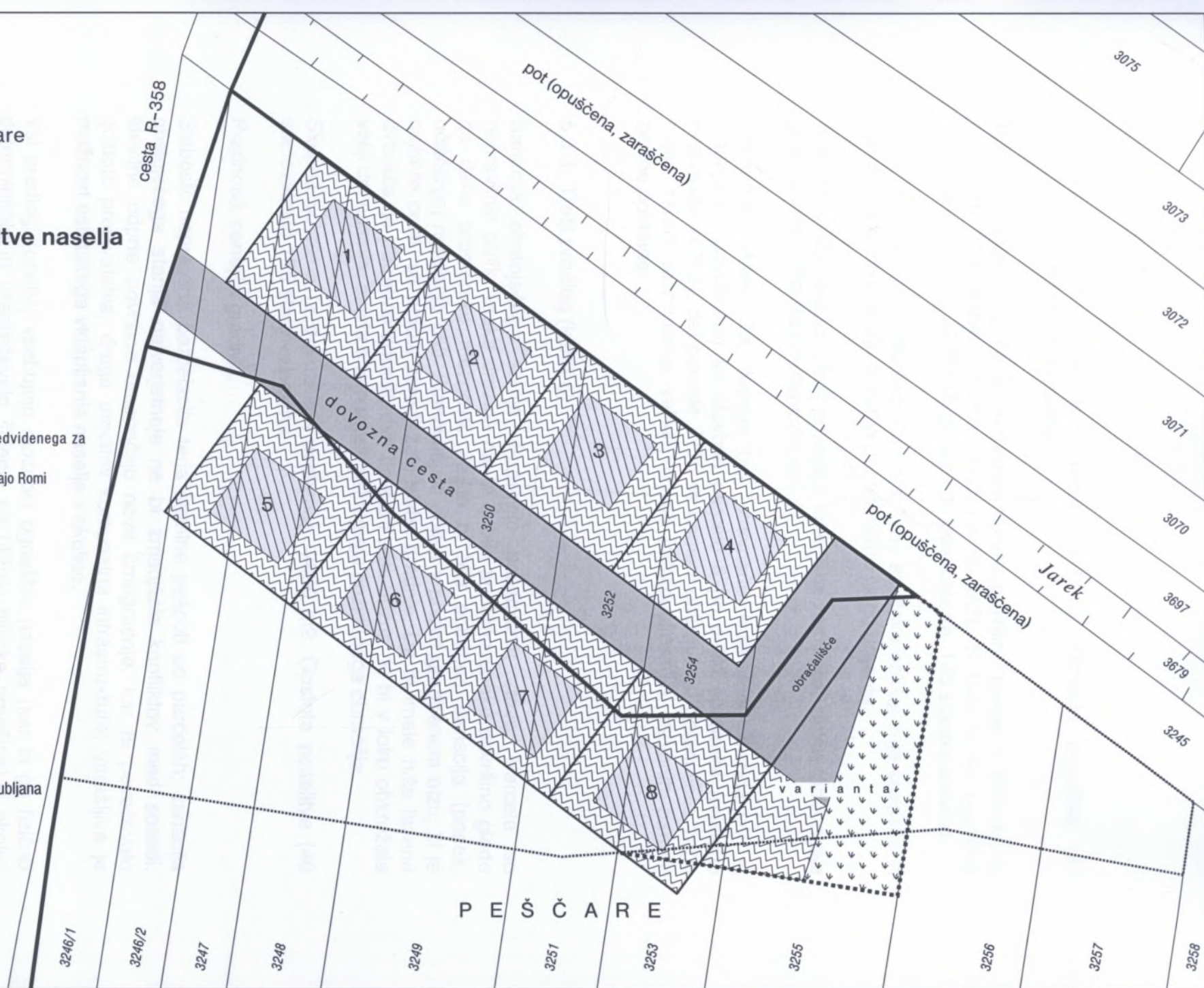
Naročnika: Občina Turnišče  
MOP-UPP

Izvajalec: Inštitut za geografijo, Ljubljana

Avtorja: Peter Repolusk  
Damir Josipovič

Kartograf: Iztok Sajko

Ljubljana 2000



Skupna površina (z dovozno cesto) 2500 m<sup>2</sup>. Gostota poselitve (40 stanovankev) 160 stanovankev/ha.

Racionalizacija: mogoče je predvideti manjše površine parcel – 200 m<sup>2</sup> (z ustreznim zmanjšanjem tlorisa stavb na 50 m<sup>2</sup>). S tem bi se površina zmanjšala na okrog 2200 m<sup>2</sup>, gostota pa povečala na 185 stanovankev/ha.

Prednosti: večja individualnost bivanja, lažje estetsko oblikovanje soseke in njene prilagoditve okolju oziroma panonskemu slogu gradnje.

Slabosti: dražja gradnja, bolj posega v kmetijska zemljišča, razmeroma nizka gostota in manjše število stanovankev.

Variantna rešitev: Za doseg bolj izravnane linije med pozidanimi in kmetijskimi površinami se stavbno parcelo 8 po obliki spremeni (postane nepravilne oblike), del parcele 3255 se nameni oblikovanju obračališča in (ni nujno zaradi razmeroma velikih, dovolj individualiziranih stavbnih parcel) zelene površine.

### 5.3.3. Tretji predlog (karta 6)

Sanacija obstoječega stanja. Popravilo posamičnih stavb. Parcele so nepravilnih oblik, vsaka družina naj bi dobila približno enako površino glede na dane prostorske možnosti. Za to bi bila potrebna sanacija (posek, očiščenje) nekdanje poti. Stanovanjski objekt v prvem gradbenem nizu, ki je najbližje cesti, se poruši zaradi zelo slabe gradnje. Da bi imele hiše ločena dvorišča, je potrebno zgraditi dve dovozni poti. Južna, ki bi v loku obkrožala večji del naselja, bi bila s tem morfološka meja pozidanega območja.

Skupna površina (z dovoznima cestama) 3800 m<sup>2</sup>. Gostota poselitve (40 stanovankev) 105 stanovankev/ha.

Prednosti: cenejša gradnja.

Slabosti: nepravilna parcelacija terja številne pešpoti po parcelah; sanacija obstoječega stanja najverjetneje ne bi zmanjšala konfliktov med sosedi; številne odprte površine omogočajo nove črnogradnje, kar bi povečevalo gostoto prebivalstva; draga ureditev komunalne infrastrukture; vprašljiva je možnost estetskega vklapljanja naselja v okolico.




Vsi predlogi (opcije) vsebujejo možnost ograditve naselja (kar bi ga fizično determiniralo in preprečevalo širjenje na bližnje njivske površine) z okolici sprejemljivo estetsko ograjo in vzporednim drevoredom ali živo mejo. Poizvedbe med prebivalci romskega naselja in lastniki parcel so pokazale obojestransko zainteresiranost za tako rešitev.

## Karta 6

Merilo 1:500

Romsko naselje Peščare  
pri Gomilicah

### Tretji predlog ureditve naselja

-  stanovanjska hiša
-  vrt in dvorišče
-  prometne površine

— meja območja, prvotno predvidenega za ureditev romskega naselja

..... površina, ki jo trenutno zasedajo Romi

Raziskovalni projekt:

### Problematika Romov v občini Turnišče

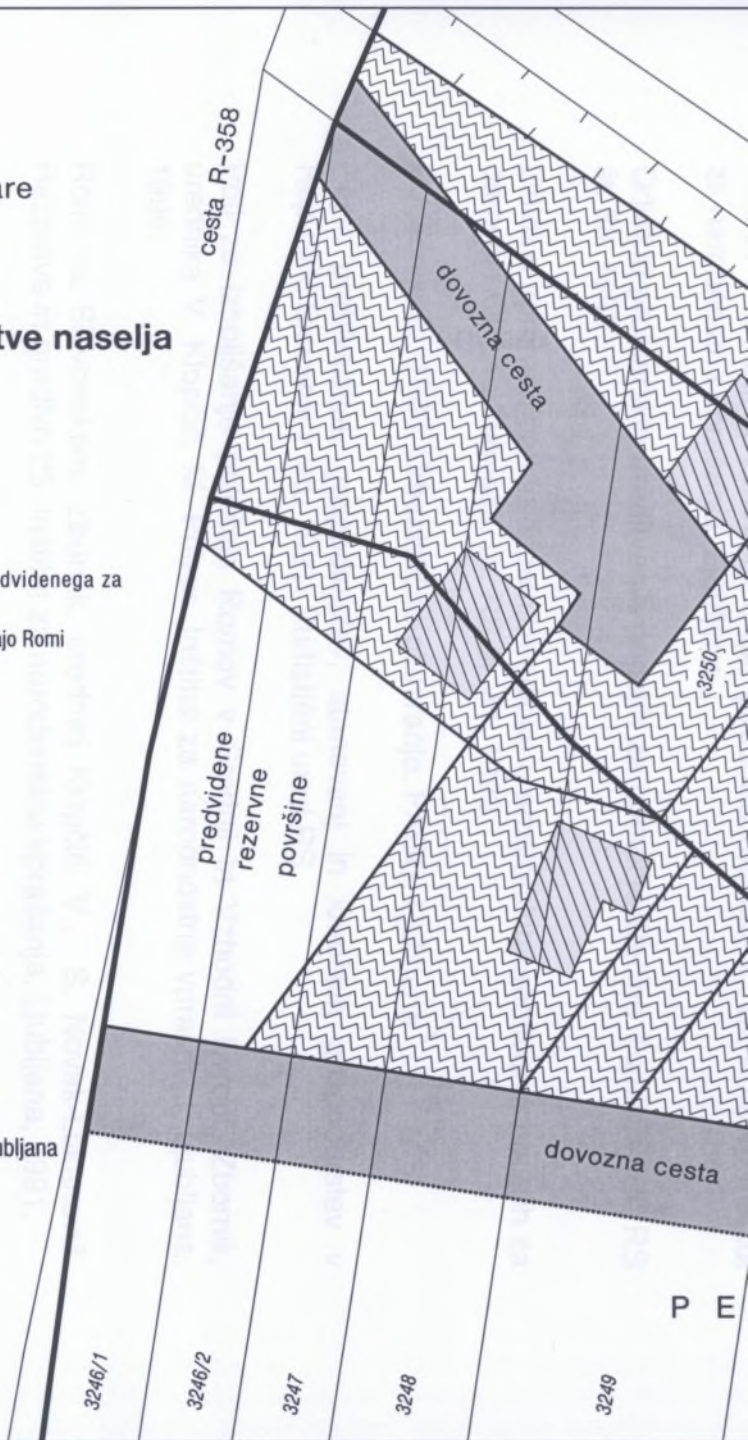
Naročnika: Občina Turnišče  
MOP-UPP

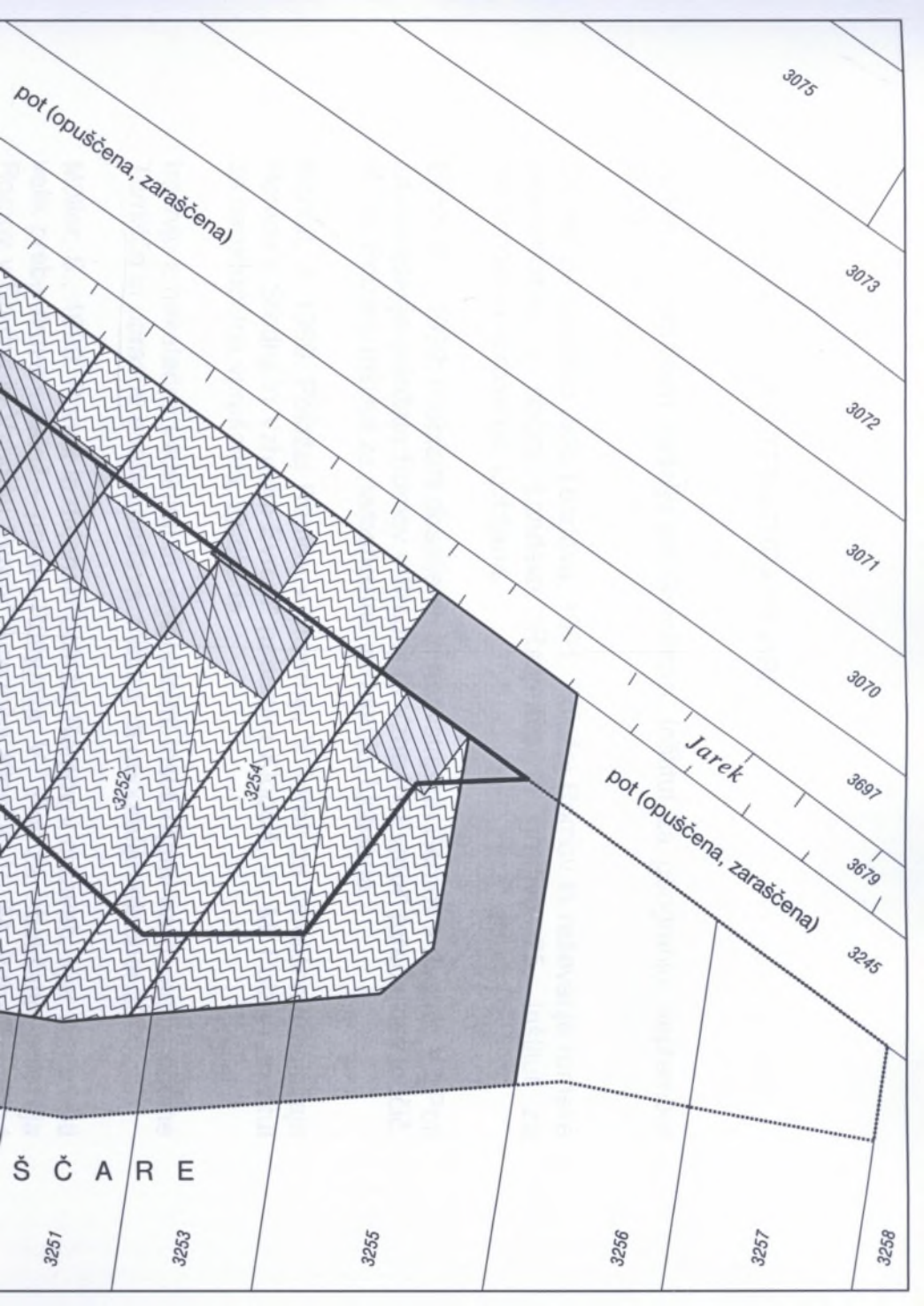
Izvajalec: Inštitut za geografijo, Ljubljana

Avtorja: Peter Repolusk  
Damir Josipovič

Kartograf: Iztok Sajko

Ljubljana 2000





## 6. UPORABLJENA LITERATURA IN VIRI

Anketa v romskem naselju pri Gomilicah. Inštitut za geografijo, september 2000.

Center za socialno delo Lendava, 1991: Položaj Romov in reševanje romske problematike v občini Lendava. Razprave in gradivo 25. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Erich, R., , 1999: Problemi doseljenih in neavstrijskih Romov v Avstriji. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Horvat, J, 1999: Položaj Romov v Sloveniji. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Intervju z nekaterimi lokalnimi in regionalnimi institucijami na območju občine Turnišče in upravne enote Lendava. Inštitut za geografijo, oktober 2000.

Müller, S., 1999: Pravni in dejanski položaj Romov v državah, kjer imajo le-ti velik prebivalstveni delež – primer Romunije. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Odlok o prostorskih ureditvenih pogojih za območje Občine Turnišče. UL RS št. 68, 1997.

Odlok o spremembah in dopolnilih odloka o prostorskih ureditvenih pogojih za območje Občine Turnišče. UL RS št. 41, 1999.

Pogačnik, A., 1980: Urbanistično planiranje. FAGG, Ljubljana.

Popis prebivalstva, gospodinjstev, stanovanj in kmečkih gospodarstev v Republiki Sloveniji v letu 1991. Statistični urad RS.

Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi. Zbornik, urednika V. Klopčič, M. Polzer. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 1999.

Romi na Slovenskem. Zbornik, urednici Klopčič, V., S. Novak-Lukanovič. Razprave in gradivo 25. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana, 1991.

Smerdu, F., 1999: Predstavitev projekta "Problematika zaposlovanja Romov" v občini Novo mesto. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Stanič-Igličar, H., 1991: Reševanje problematike Romov v okviru socialnega skrbstva. Razprave in gradivo 25. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Stöhr, W., 1972: Lexikon der Völker und kulturen. Georg Westermann Verlag, Braunschweig.

Šiftar, V., 1996: Jezik (narečja) Romov v Sloveniji. Rast VII, št.1-2, Novo mesto.

Šiftar, V., 1999: Izkušnje Slovenije pri urejanju položaja Romov. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Štrukelj, P., 1980: Romi na Slovenskem. Cankarjeva založba, Ljubljana.

Štrukelj, P., P. Winkler, 1996: Romi. Enciklopedija Slovenije, 10. zvezek. Mladinska knjiga, Ljubljana.

Tancer, M., 1999: Komparativni prikaz učne uspešnosti romskih in neromskih osnovnošolcev v Prekmurju. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Winkler, P., 1999a: Izkušnje Slovenije pri urejanju položaja Romov. V " Poti za izboljšanje položaja Romov v Srednji in Vzhodni Evropi" (urednika Klopčič, V., M. Polzer). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

Winkler, P., 1999b: Romi v Sloveniji. Varstvo narodnih skupnosti v Republiki Sloveniji (zbornik, urednik Komac, M.). Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

## 7. DODATEK

### 7.1. Seznam kart

Karta 1: Položaj romskega naselja Peščare pri Gomilicah

Karta 2: Število Romov v prekmurskih naseljih leta 1991 po podatkih popisa prebivalstva

Karta 3: Skica obstoječega stanja

Karta 4: Prvi predlog ureditve naselja

Karta 5: Drugi predlog ureditve naselja

Karta 6: Tretji predlog ureditve naselja

### 7.2. Seznam tabel

Tabela 1: Gibanje števila prebivalstva Slovenije, ki se je opredelilo kot Romi, ob različnih popisih prebivalstva.

Tabela 2: Primerjava števila Romov v večjih naselitvenih koncentracijah (upravnih enotah) med popisnimi podatki (leto 1991) in podatki socialnih ustanov (Vprašalnik o Romih, RSZSV – Sektor za socialno skrbstvo, maj 1990).

Tabela 3: Primerjava števila Romov po Vprašalniku o Romih 1990 in oceni za Slovenijo (1), števila Romov po Popisu 1991(2) ter tistih, ki se ob Popisu 1991 niso opredelili kot Romi, a so navedli romščino kot Materin jezik (3) - podatki za Slovenijo in posamezne dele Upravne enote Lendava.

Tabela 4: Narodnostna opredelitev prebivalstva z romskim maternim jezikom v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991.

Tabela 5: Starostna in spolna sestava Romov v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991.

Tabela 6: Migracijske značilnosti (območje rojstva) romskega prebivalstva v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991.

Tabela 7: Izobrazbena sestava romskega prebivalstva, starega 15 let ali več, v Sloveniji in UE Lendava po popisu 1991 (končana šolska izobrazba).

Tabela 8: Socioekonomska sestava Romov v Sloveniji in UE Lendava ob popisu 1991

Tabela 9: Starostna, spolna in izobrazbena sestava prebivalstva (petletne starostne skupine).

Tabela 10: Rojevanje pri ženskah. Opis posameznih primerov.

Tabela 11: Od kje so se priselili v sedanji kraj bivanja. Opisi posameznih primerov.

Tabela 12: Označite vse vrste in oblike dohodkov vseh članov gospodinjstva. Možnih je več odgovorov.



Tabela 13: Katere so ekonomske dejavnosti, ki članom gospodinjstva prinašajo dohodek? Možnih je več odgovorov.

Tabela 14: Raba jezika članov gospodinjstva.

Tabela 15: Kako pogosto člani gospodinjstva obiskujejo verske obrede?

Tabela 16: V katerem kraju opravljate, oziroma zadovoljujete našete funkcije / potrebe / interese? Navedete lahko več krajev.

Tabela 17: Koga od sorodnikov obiskujejo (pogostnost).

Tabela 18: Kje živijo sorodniki, ki jih najpogosteje obiskujejo (izven naselja).

Tabela 19: Kje živijo znanci, ki jih najpogosteje obiskujejo (izven naselja).

Tabela 20: Koliko člani gospodinjstva sodelujejo z ostalimi skupinami Romov v Prekmurju in širše?

Tabela 21: Društvene in neformalne oblike druženja med Romi in Slovenci.

Tabela 22: V kakšnih stikih ste s prebivalci vasi izven zaselka?

Tabela 23: Kako bi ocenili lastnosti Romov v Gomilicah? Pri vsaki lastnosti ocenite ali je zelo pozitivna (vrednost 5), pretežno pozitivna (4), »nekje na sredi« (3), pretežno negativna (2) ali negativna (1).

Tabela 24: Kako bi ocenili lastnosti Slovencev v Gomilicah? Pri vsaki lastnosti ocenite ali je zelo pozitivna (vrednost 5), pretežno pozitivna (4), »nekje na sredi« (3), pretežno negativna (2) ali negativna (1).

Tabela 25: Primerjava Romov in Slovencev po posameznih značajskih lastnostih (s strani Romov).

Tabela 26: Opis »karakternega profila« Romov in Slovencev (s strani Romov).

Tabela 27: Kaj je po Vašem mnenju najbolje storiti za izboljšanje položaja Romov v Sloveniji? Možnih je več odgovorov.

Tabela 28: Kateri so po vašem mnenju in izkušnjah največji problemi urejanja življenja Romov v Gomilicah? Možnih je več odgovorov.

Tabela 29: Kako je opremljeno Vaše gospodinjstvo?

Tabela 30: Kakšne so potrebe Vas in članov Vašega gospodinjstva glede zemljišč za: